

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și Institutul 1000 lei
de onoare 500 „
particulari 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI I Str. Brezoiului 23-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL XLIX • Nr. 17

SAMBATA 20 Aprilie 1940

Redactor responsabil: MIHAI NICULISCU

M. Kogălniceanu într' o nouă perspectivă

II de G. C. NICOLESCU

În primăvara anului 1838, în condiții cam nedorite, Kogălniceanu se întorcea în țară, unde îl aștepta postul său de aghiotant domnesc și poate unele musurări pentru purtarea din ultima vreme. Am arătat ce ideal de viață liniștită și izolată mângăia el încă de mai înainte. Contactul cu realitatea pare însă să-i fi schimbat dispozițiile. Pe de o parte, intervenea contrastul pe toate laturile, dintre ceea ce văzuse în Germania și ceea ce găsea în Moldova. Pe de alta, erau firești resentimente față de ceea ce instigaseră contra „scumpei sale istorii”. În sfârșit, se adăoga temperamentul său de luptător, cu o incontestabilă înclinare spre național-social, care-l făcea să vadă imposibilitatea de a duce viața pasivă pe care o visase și nevoia de a acționa în sprijinul nației sale.

Colaborarea sa la Alăuta Românească, chiar articolul care a dus la suprimarea revistei, nu cuprinde nimic senzational și mai ales nimic din ceea ce te-ar fi putut lăsa să întrevezi pe ideologul de mai apoi. Suprimarea quasi-nemotivată a Alăutei și sancțiunea pe care o suferă el și deschid noi perspective asupra lucrurilor. Cu atât mai mult cu cât, în situația oficială în care se afla, el putuse afla rolul pe care-l jucau funcționarii ruși și în greutatea ce i se făcuseră lui pentru tipărirea istoriei și în suprimarea revistei. Săptămânile de arest ce le avu îi folosiră să mediteze mai adânc asupra amestecului străin în treburile interne ale țării sale și să-și dea seama că el avea un rol de jucat în înlăturarea acestei situații. Fapt este că în Ianuarie 1839, probabil deci foarte curând după sfârșirea pedepsei sale, îl găsim pe Kogălniceanu la București, venit să discute cu cei de aici, alcătuită unei reviste care să fie a tuturor scriitorilor de limbă românească și care să se numească „Dacia Literară”.

Această revistă apare, într'adevăr, în 1840, având în trunchiul ei o Introducție. Dacă este mai în de-aproape privită, aceasta dă revistei cel puțin teoretic, dacă în practică, așa cum se întâmplă adesea, ideile n'au fost susținute cu aceeași consecvență, nițel un alt caracter decât cel sub care ne-am obișnuit să o vedem. Firește, este vorba în primul lor de literatură și de critică, de cele care aveau să fie. Se accentuează că Dacia Literară se va sili să părească politică, dar adoaegă imediat că se va ocupa „numai cu literatura națională” și că va lăsa la o parte deosebirea provinciale adică faptul că un fenomen literar se petrecea în Muntenia, în Moldova, în Ardeal etc. De asemenea, este vorba de „duhul național”, pe care, cel puțin ca ideea generală, Kogălniceanu nu era cel dintâi care-l reclama, după cum este vorba de o condamnare a traducerilor.

Este interesant de notat că într' o scrisoare din Mai 1837, referindu-se la timidele începuturi ale teatrului din Moldova, Kogălniceanu spunea: „Contentez-vous des traductions d'abord; les pièces originales viendront ensuite...”⁽¹⁾, ceea ce nu mai repeta la 1840. S'ar putea zice să el socotea celelalte genuri literare mai înaintate decât teatrul. Dar el avusese prea real contactul cu literatura germană ca să nu poată cântări cât valora în adevăr și literatura din celelalte genuri pe care o aveam până atunci, cu atât mai mult cu cât o examinase puțin înainte, când scrisese articolul despre Limba și literatura românească sau valahică. Mai ales dacă observăm că în scrierile sale problema caracterului național o pune în deseori în ce privește instituțiile (de exemplu, în Scrisori, p. 170), nu putem să nu conchidem că la Dacia Literară se produce o elocvență schimbare de atitudine. Cauza stătea, desigur, și în influența pe care o exercitase asupra sa ideile unui Herder în ce privește literatura, dar mai ales în caracterul politic-național pe care îl avea de fapt toată manifestarea dela această revistă, ca toate manifestările ulterioare ale lui Kogălniceanu. „Literatură... scria acolo, are trebuință de unire, iar nu de desinare... țârlul nostru este realizarea dorinței ca România să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți”. Sub pavăza cuvântului literatură se face astfel apologia unirii Românilor, la cea dată imposibil de făcut pe față.

Semnificația aceasta național-politică ce trebuie dată tuturor acțiunilor lui Kogălniceanu dela 1840 înainte, fie că sunt cu caracter beletristic, ideologic literar sau istoric, se explică imediat dacă ne amintim formațiunea sa intelectuală și mediul în care și-a desăvârșit-o.

În celebrul său discurs ținut la Academia Română în 1891, evocând anii studiiilor sale, vorbește de „marea mișcare națională ce domina”, de cei ce se pusese „în fruntea ideilor naționale și a reformelor sociale, cari se răspândiseră în toată Germania. Stegului lor era, înainte de toate, Unirea patriei germane”. De asemenea, adoaegă categoric:

„...primit în cercurile politice din Berlin, am avut fericita ocazie și puțința de a-mi îmbogăți mintea cu ideile reformatoare... ce atunci inspirau înaltele inteligente ale Germaniei... da, exemplul ce mi-a dat amorul pentru patria germană și pe care l-am găsit în toate păturile societății germane, fie nobilime, fie burghezie, datorese eu amorul pentru patria română și spiritul lui liberal care m'a însușit în toate acțiunile vieții mele... am măriturist în mai multe rânduri, că culturile germane, Universității din Berlin, că societății germane, bărbăților și marilor patrioți... cari au operat realizarea și unitatea Germaniei, datorese în mare parte tot ce am devenit în fara mea, și că la focul patriotismului german s'a aprins făclia patriotismului meu Român!”⁽²⁾

Intors în Moldova, hotărându-se să joace un rol politic, își dă seama de imposibilitatea de a activa. Nicio mișcare naționalistă nu era posibilă. Atunci el, care nu era un om ușor de desarmat și care cunoștea de aproape rolul imens jucat de scriitorii germani în epoca 1800—1830 în împlinirea eliberării și unității patriei lor, își dă seama că pentru un moment în situația de atunci, literatura era singurul mijloc de activitate care să poată strecura mai ușor. De aceea scoate Dacia Literară, care să pregătească un sentiment de unitate spirituală, de limbă comună, indiferent de Statul în care formal se aflau încadrați românii pentru un moment. Faptul că în Franța el concepe o istorie numai a Moldovei⁽³⁾, iar când ajunge în Germania, unde ideea unirii și a solidarității naționale împotriva dușmanului, indiferent de unitatea politică din care fiecare făcea parte, era atât de puternică, se hotărăște pentru o istorie a tuturor Românilor, chiar a celor transdanubieni, arată cât de mult îi vorbise încă de pe atunci exemplul acestei națiuni).

Nu este posibil, în cadrele strimte ale acestui articol, să discut și să arăt cu precizie toate influențele suferite de Kogălniceanu. Poate că atunci când cineva își va propune să facă aceasta, cu toată pregătirea și conștiințiozitatea, să rămână, la urmă, desarmat și fără rezultate concrete. Nu că în opera lui Kogălniceanu n'am găsi cristalizate idei certe din ideologia romantismului politic german, dar pentru că ele fac parte din atmosfera generală a epocii, dintr'un bun comun al tuturor și nimeni n'ar putea identifica, afară de unele excepții, un izvor precis.

Din această atmosferă ia el ideea de a se ascunde în dosul unei acțiuni cu aparență literară luptând în realitate pentru ceea ce-i era cu deosebire scump: destinul nației sale. În momentul când își dă seama că era nevoie de o luptă pentru

(Urmare în pag. 8-a)

MARIUS BUNESCU

Peisajiu

Siluete

ANTON HOLBAN

de OCTAV ȘULUTIU

Niciodată nu merg la un concert fără să 'ntălnesc fantoma lui Anton Holban. Acolo unde muzica tălăzue armoniile-i divine mi se strecoară, din primul moment și nu mă părește până la urmă, în amintire, silueta firavă a scriitorului în a cărui viață ca și 'n literatura lui trăită realitate sunetelor a ocupat un loc atât de mare.

Anton Holban n'a fost în stare să scrie nici un singur rând din imaginație: tot ce a tălmăcit în cerneala slovei a fost numai întâmplare din existența lui petrecută cu suferință și cu o ciudată înțelepciune prematură, printre iubiri, boală și arte. Inaptitudine organică desigur, dar și o credință în necesitatea lucidității și a sincerității nude, amândouă l-au legat de stânca durerii până în literatura lui care nu e, întreagă, decât o strălîmpede oglindă a unui destin și a unui suflet, în aceeași măsură în care este transcrierea exactă a unei vieți.

Amorul lui Anton Holban pentru o frază de Beethoven sau de Bach, pentru o simfonie de Mozart sau o operă de Wagner, amorul acela bolnăvicos, ca și o pasiune devorantă, de tot ce era potrivire de armonii, străbate toate paginile scrise de el, fără să-și poată găsi un corespondent muzical în stilul său care este mai mult uscat și abstract, dar muzica trăind în el ca un personagiu. Aș spune că unul din personajele principale din literatura lui e pasiunea pentru muzică, după cum celelalte sunt teama de moarte și goana după certitudine în dragoste. N'am scris cu majusculă aceste cuvinte, pentru a nu se crede că fac alegorii facile. Temele acestea, leit-motivuri ca de operă wagneriană, sunt liniile constante ale operei lui Holban și au vigoarea unor figuri de sine stătătoare, au aceeași plasticitate în abstract ca și Ioana, Irina, sau Dania... Dania! Căte-mi evocă numele acesta!

Am trecut mai zilele trecute pe locul unde a fost Casa Brânceni, în fața Palatului Regal și unde acum se întinde spațiul gol, sprijinit cu un capăt în cer și cu altul în asfaltul metropolei. Sentimentul zădărnicei lucrurilor omenești, sfârșirea în fața trecutului ireversibil și remușcarea pentru tot ce e meschin în sufletul omenească, m'au încolțit ca niște furii. Acolo sus, în spațiul vid, cam la treizeci de metri înălțime, e un loc

unde a trăit, a dormit, a răs și s'a svârcolit torturat Anton Holban, un loc care a fost o cameră, mică, cu atmosferă, cu o sofa, cu o bibliotecă încercată de cărți prețioase, cu o discotecă și mai prețioasă, e acolo un loc unde a fost ceva și acum nu mai este nimic. Dacă ar trăi Anton Holban și s'ar opri aci, ar plânge.

Aș vrea să plâng și eu, dar nu pot. Anton mi-a fost prieten și i-am fost prieten, de ce l-am lovit? De ce n'am putut veni la capătul patului de moarte să mă împac cu el și să recunoaștem amândoi — ce târziu! — că sunt femei pentru care nu merită nici să te cerți, nici să sacrifici nimic, mai ales o prietenie! De ce n'am putut să-i spun și eu vorbele cu tăle pe care, într'un balcon de acolo de sus, din locul unde acum nu mai este decât, poate, uneori, falfăitul unei pasări ce duce pe aripa ceva din sufletul lui, vorbele pe care mi le-a spus odată, înaintea desăvârșirii noastre definitive: „Suntem lași, dragă Octav; de aci vine toată nenorocirea noastră!”

În gură am amărâla inutilității, în inimă parcă lecția unei pretimpurii înțelepciuni. La ce bun toate regretele?! Sunt prea sigur că Anton m'ar fi iertat înainte de a muri, după cum l-am iertat eu însumi. Nici el n'a greșit, nici eu, deși am fost vinovați amândoi. Și, cu acea înțelepciune, firească la un bătrân, dar bizară la un tânăr cum era el, — înțelepciune ce era ca o solie a morții, el va fi înțeles gestul meu trecând peste tot ceea ce viața a pus stupid și inevitabil, între noi.

Căci, cu toată slăbiciunea sa sufletească, Anton Holban a avut un suflet ales, de camarad, de frate. Superioritatea lui asupra multora era că nu se putea răzbuna niciodată. Avea un cavalerism care-l oprea dela orice gest mărunt și înjositor. Știu că a fost lovit și că n'a răspuns. Am văzut cum a fost nedrept rânit și a iertat. Era în aceasta, pe lângă senina pătrundere a vanității celor omenești și o nobilă plămadă intimă care-l făcea să iubească mătășăriile delicate ale versurilor lui Racine sau bijuteriile rare ale romanului proustian.

Îl văd și acum, înalt și adus de spate, apărând, cu fața bolnăvicioasă și aer speriat de jivină isgonită, pe stradă, în librărie sau la cafenea, unde se așeza adesea lângă mine, strângându-mi mâna cu o putere și o căldură ce nu erau de loc fizice

și, uitându-se în jur, la o lume pe care o disprețuia fără răutate, spunându-mi adesea:

— Ce inutile mi se par toate, ce seci! Nici nu-ți inchipui, dragă Octav, cât sufăr! Nu-ți poți imagina cât sunt de bolnav!

Niciodată nu m'am îndoit de adevărul ce-mi spunea, dar azi îmi dau seama cât de puțin participăm la suferința altuia! Anton Holban era ros de o boală crâncenă, care săpa loc pentru moarte, iar mie, deși îl credeam, nu mi se părea că i se poate întâmpla un rău grav, definitiv, în orice caz nu puteam cuprinde cu mintea sau cu sufletul grozavia pe care am realizat-o abia acum doi ani. Atunci am văzut că litania bolnavului Anton Holban, era chiar cântecul morții.

Acum, readucându-mi-l în lumina amintirii călcând precipitat și nesigur, incovoiat și automat în gesturi, pe Calea Victoriei, îl văd fugând de moarte, atât de presimțită cu intuiția lui fină, temută de parcă ar fi fost el omul cel mai îndrăgostit de o viață de ale cărei plăceri nu se putea bucura însă și pe care a depistat-o și identificat-o de câte ori a găsit-o în operele de artă, analizând-o cu un fel de dulce groază, de plăcută teamă, Moartea aceea care circula pretutindeni în paginile lui, pe care nu a scos-o nici din frecventarea lui Bossuet, nici din a lui Rilke, deși a găsit-o și în ei, dar care se afla mai înainte în el însuși și l-a persecutat sub toate formele ei penibile, gonindu-l pe străzi, prin cafenele, prin librării, în căutarea prieteniei, în săli de operă sau de concert în căutarea muzicii sau în căutarea femeii.

Pasiunea de muzică și iubirea sunt pentru Anton Holban strâns legate de groaza de moarte. Mai mult chiar decât aptitudinea lor organică, el simțea nevoia lor, refugiu în ele! Vocație, în început, muzica și iubirea au devenit cu timpul locul evadării sale dintr'o viață neliniștită, din persequența ideii sfârșitului.

L-am văzut pe Anton Holban de atâtea ori ascultând muzică. Era dintre aceia pentru care muzica este o manifestare a religiozității, singura modalitate de a crede! Anton Holban nu credea decât prin Beethoven, prin Mozart și prin Bach! Ființa lui

(Urmare în pag. 6-a)

Un parazit al artei: Internationalismul

de LUCA DUMITRESCU

Numeroase sunt elementele prin care o operă de artă se definește. Dar decizia pentru viabilitatea ei sunt numai două: originalitatea și specificitatea. Redusă la cea mai simplă expresie, originalitatea este acea rară calitate pe care o are o operă de artă, spre deosebire de alta. În fond însă, originalitatea este o mare forță, după indicațiile căreia își ordonează artistul datele creației. Ceiace caracterizează originalitatea, este apartenența ei la personalitatea artistului, și anume, la cea parte din personalitatea artistului, care nu ține nici de biologie, nici de rasă, nici de cultură și care este focarul particular în care toate acestea se topesc.

În procesul de cunoaștere pe care opera de artă îl săvârșește, rostul originalității este foarte important, pentru că ea ține de grupa elementelor de fapt, prin care artistul se identifică în mister.

Specificitatea se confundă deseori cu originalitatea, pentru că în general se uită esențialul fapt, că sfera ei e mult mai vastă decât a originalității.

Prin specificitate noi înțelegem și apartenența la persoana artistului a operei de artă, adică originalitatea, dar ceiace caracterizează specificitatea, este altceva și anume, suma multelor elemente prin care opera de artă se leagă cu persoana fizică și metafizică a artistului.

Un artist înainte de orice este un om și în această calitate, el aparține unei familii, unui neam. De mii de ani în urma lui, se desfășoară o experiență într'un cadru fizic, mai mult ori mai puțin fix. O sumă de reacțiuni la acest cadru fizic, repetate mii de ani în șir și s'au transmis lui sub formă de obiceiuri și reflexe. Un om dela șes, obligat să treacă întâia oară pe buza unei prăpăstii, va avea de suportat neamuritate inhibiții a căror forță conștiințială va slăbi pe măsură ce faptul se va repeta și vor ajunge simple obiceiuri. Prin acțiunea timpului și a experienței obișnuite unui șir de exemplare, se va transforma la alt șir în reflexe, așa că, un artist care s'ar găsi la un moment dat în capul mui astfel de serii, nu se poate sustrage acestora. A nu ține seama deci de toate acestea, e o greșală cel puțin tot atât de mare, ca a ține seama în judecarea unei opere de artă, numai de ele.

Dar afară de aceste imponderabile care țin de stricta lui psihologie, un artist aparține unui neam organizat în legile, superstițiile și credințele lui. Gândirea lui, oricât de îndrăzneată ar fi, nu poate scăpa acțiunii acestor factori, prin care neam de neamului lui a gândit și s'a exprimat. O nație trăiește prin miturile ei proprii, adică prin încercările ei particulare de a-și explica lumea și viața. Un artist, fii al unei nații, nu se va putea sustrage niciodată acestei metafizice, pe care nația și-a creat-o, în nesătulul ei dor de cunoaștere.

Specificitatea ar îngloba deci, după noi, afară de elementele originalității prin care opera se caracterizează ca aparținând unei forme proprii, elementele prin care ea se vădește ca aparținând unei forțe comune, grupării de oameni legați între ei prin necesități mitice adoma.

În acest înțeles oricine își dă seama că specificitatea este acelaș lucru cu specificul național. Acest lucru am vrea să se rețină, dar în acelaș timp am ține să se înțeleagă importanța considerabilă a specificului național în artă. Compromisă, de către mișcarea semănătoristă dela începutul secolului, problema aceasta esențială pentru orice artă, la noi a ajuns să fie luată în răs, ca o pretenție stupidă, menită să determine o școală minoră și ca etare nesemnificativă.

(Urmare în pag. următoare)

CRONICA LITERARĂ

Volumul „Târgul cu himere“, al d-lui Constantin Cojan, tipărit recent la „Cartea Românească“, ne dă prilejul să vorbim despre versuri, altfel decât de obicei. Aceasta pentru că tânărul autor se deosebește de cei mai mulți dintre confracții d-sale prin ideea ce-o are despre rostul poeziei. D. Constantin Cojan nu se lasă amăgit de excese metaforice, sau ermetice, și nici nu versifică de dragul incantațiilor numai, transformând lirica într-o melopee vagă. D-sa ține seamă de tiparele echilibrate ale psihologiei și nu șovăie să ritmeze tot ce-l preocupă: cugetări, chibzueli, proiecte de viață, interpretări ale faptelor, nedumeriri în fața destinului, etc. Titlul cărții, — „Târgul cu himere“, — ne face să ne gândim la o minte generoasă care ține să împărtășească experiența sa acumulată. Această experiență, bine înțeles, privește viața trăită direct și surprinsă în conflictul ei cu idealitatea. Trăitul de toate zilele ocazional un „schimb“ de „himere“, ca într-un târg, unde fiecare vizitator caută să desfacă „marfa“ sa și să primească drept preț o alta, abstractă și mai durabilă, ca aurul sau ca visul. Visul ar fi moneda care ar circula, cu convertibilitate generală, în „târgul himerelor“. Evident, una din himerele cu cea mai deasă ofertă, este iubirea. Dar și cea mai pretențioasă. Iubirea pune totdeauna condiții, și una din condiții este „sinceritatea“. Nici vorbele și nici faptele nu garantează simțirea amoroasă, ci altceva mai misterios și mai din adânc. Un imponderabil ce se intuește lesne de cel interesat. Una din „himerelor“ d-lui Constantin Cojan spune sentențios: „Nici nu tu mă iubești... De ce să ne mințim?... Nimeni nu are dreptul să conteste diagnosticul himerei. Ea singură știe, fără puțință de îndoială, când este minciună și când dragoste reală. Deaceia este „himeră“ să-și făurească legături tainice cu necunoscutul. Dar dacă „târgul“ nu se face cu o himeră care se plânge de nesinceritate, poetul nu rămâne propriu zis în pierdere, pentru că păstrează mai departe ceea ce ar fi trebuit să dăruiască și să risce: „Sentința ta senină e visul meu sublim“. S'a despărțit de o himeră a iubirii, dar visul nu s'a alterat, ci, înțeleg, el e „sublim“. D. Constantin Cojan se arată un fin analist al psihologiei erotice, când categorisește o sentință de libertate un „vis sublim“. Dealtminteri, așa se și cere, într-un „târg cu himere“, unde, oricât de ciudat s'ar părea, cine vrea să fie liber se robește visului de libertate. Poate pentru aceea nu declamă obișnuita bucurie a libertății, ci mărturisește numai, cu un delicat regret:

*Nu-mi amintesc de ce ne 'nstrăinasem
mult,
și vorba spusă 'ncet, ne 'ndepărta,
cum zarea,
Pe câmpul larg al mării, adoarme zvon,
tumult,
și orice-i necuprins, când prinde zbor
visarea...*

Instrăinarea s'a produs, firește, din pricina unui „zvon“, a unui „tumult“, dar amintirea nu mai învie „zvonului“ și „tumultului“, cum, în depărtare, pe linia de orizont a mării, valurile nu mai par frământări de apă, ci ornamente fragile ale reveriei. În perspectiva visului, „patimile“ devin așa dar „visări“, ele își pierd balastul și trec, fantome, spre „necuprins“.

Iată meșteșugul poetului de a se pue-

Constantin Cojan: Târgul cu himere,

versuri, „Cartea Românească“, 1940.

Coca Farago: Vulturul albastru,

nuvele, „Cugetarea“

Aurel Marin: Insemnări de vacanță, versuri

rifica suflulește și de a face din durere o podoabă.

Himera, care prin mijloacele ei necontrolabile, tăgăduie sinceritatea iubirii, continuă să argumenteze pentru ce refuză o dragoste „nesinceră“.

*Nu vreau să te iubesc, ca 'n urmă eu
să sufăr!*

Suferința este demonul însoțitor al patimei erotice. Temerea de suferință naște din prea marea ofertă.

Toate „himerelor“ vor iubire, „sinceră“ și „definitivă“. Ceea ce pare cu neputință, pentru că nu se pot satisface dorințele tuturor:

*Priviți... Târgu-i deschis... Himerelor
sunt multe...*

Logica iluziilor pretinde contrariul: tocmai fiindcă sunt numeroase, inconsistente și efemere, ele năzuiesc o dăruire intensă, și fără rezervă: *Vrem răsplătire scumpă, căci mâine pierdem totul.*

Subliniem la autor iarăș subtila analiză a pasiunilor care sunt însoțite de conștiința efemerității lor, și de temeiul acestei efemerități cer o răsplătire scumpă. Care ar fi însă, în gândirea poetului această „răsplătire scumpă“? El pare a spune că patima cere patimă, și nimic altceva. „Himerelor“ sunt imensele patimi, forțele captivante:

*Suntem iluzii oarbe, oricine vrea, ne
ne cheamă...*

*Trăirea-i noastră-i viscol; de visuri
ni e teamă.*

*Căci de-ți învingi destinul, ești rob
la o himeră...*

După cât reiese, autorul vrea să spună că patimile se tem de vis ca de singurul lor adversar. Firește, visul de libertate al creației, dincolo de viscolul „trăirilor“. Gândirea se clarifică și se înfrumusețează în această perspectivă.

Târgul nu s'a încheiat. Visul i s'a părut prea „prețios“, spre a-l schimba pe o iluzie, care pretindea robia sincerității și a dăinuirii necurmate, în timp. Un „vis sublim“ nu se lasă ușor înșelat de o iluzie „oarbă“. Mai ales când poetul știe că:

*O inimă când bate, se 'ntreabă ea
cumva,*

*Că — odihna ei e moartea ei și viața-i
o durere?...
Poetul, rămas la visul „sublim“
caută în destinul său altă semnificație:
E floarea vieții pure, ce-adună 'n
juru-i ingeri.*

Și „viața pură“ și „ingerii“ au locul pe alte meleaguri decât ale „patimei“, ferindu-se de sbuciumul ei aspru, cu desclătări și „străngerii“.

Creasta pe care crește „floarea vieții pure, ce-adună 'n juru-i ingeri...“ nu este aceeași cu „zarea pe câmpul larg al mării“, unde adorm tumulturile și dincolo de care se deschide drumul spre necuprins? D. Constantin Cojan, știe să găsească ideea justă de „frumos“, la locul ei de producție, iar fie-

cărei funcții psihologice îi circumscrie valoarea cuvenită. Patimile sunt altceva decât „floarea vieții pure“. Ele fac din viață „durere“ și nu dăruiesc altă odihnă decât a morții. Poezia se ferește de moarte însă și refuză să încheie un „târg meșteșugit“. Refuză himera iubirii, care cere patimă, obligă la suferință și îndepărtează de creație. Acceptă sentința senină a lucidității, spre a salva visul sublim. Într'adevăr, îl vedem pe d. Constantin Cojan sub protecția ageră a lucidității.

Gândirea sa poetică este cumpătată și înțeleaptă. D-sa își măsoară experiențele și dă fiecăreia importanța cuvenită. Deasupra tuturor așează tihna de a creia, „floarea vieții pure“, singura producătoare de frumusețe. Frumusețea este, în gândirea d-lui Constantin Cojan, o certitudine. El i se dedică fără șovăire, oricât de agresive ar fi tentațiile târgului cu „himeră“. De „adevărații“ frumuseții nu se îndoiește.

Mai rămâne totuși loc pentru o îndoială: unde se află sorocul nespusei frumuseți? Căci frumusețea adevărată este cea nespuse, cea pentru care cuvântul este chin, nesăturatul chin! Necuprinsul, unde pare a locui frumusețea nespuse, devine uneori neant, sau pana poetului, care nu vrea să se smulgă visului „sublim“.

*Stau nopți întregi cu gândul căpătâi:
Doar nici-o zi nu-i sorocită mie.
Și din rețeaua visului — robie,
în marele neant „vreau să rămân“.*

Cum să îndupleci un destin pe care l-ai vrea să fie al frumuseții?

Ce să faci spre a fi sigur de victorie, de rodirea florii pure? Oricât de chibzuit ar fi gândirea poetului, soluție nu găsește decât în „așteptare“ și în pregătirea pentru ceasul unic. Iar această stare de veghe, pândă spiritului îndrăgostit de „ingeri“, o exprimă d. Constantin Cojan cu aceeași lină melancolică, cu care zugrăvia stingerea patimei asemuite cu tumultul mării trecut la orizont. Prin simplul fapt că dorim frumusețea „florii vieții pure ce-adună 'n juru-i, ingeri...“, realizăm însă o trecere într'un „necuprins“, într'un neant, ai cărui întâmpinătorii ar fi tristețea blajină a versurilor:

*Și acum, ca și ieri, cărări neumbrate
Îmi flutură pașii cum frunzele vântul.
Răspântii sunt multe, dar nu știu cum
vântul,
Ce-asmute destinul și calea-i abate...*

Am urmărit cea ce mi s'a părut esențial în cartea d-lui Constantin Cojan: gândirea autorului despre poezie. Autorul pare a lega frumusețea de „necuprins“, de „neant“, de „jertfa 'n ireal“. În această gândire, ceea ce dă frumusețe, de pildă, — iubirii unei mame, este străințea ei în irealitate. Mamele doresc totdeauna mai mult decât întoarce contingentul.

Ele depășesc posibilul omenesc. Frumusețea pe care o intuește d. Constan-

tin Cojan este tot o întrecere, ceea ce însmnază o creștere în suflet. „Jertfa 'n ireal“ devine floare și rodește.

O notă pe coperta interioară a cărții d-nei Coca Farago „Vulturul albastru“, informează că opera a fost recomandată editurii „Cugetarea“, de Societatea Scriitorilor Români. Un simplu procedeu, de sigur de a se atrage atenția asupra unei lucrări meritoase, dar de al cărui uz poate nu era nevoie pentru că autoarea este cunoscută printr-o activitate literară de câțiva ani, și manuscrisul, prezentat fără recomandare, n'ar fi întâmpinat, probabil refuzul tipăririi. Deși a debutat cu un volum de proză, — romanul „Sunt fata lui Gheorghe Antim“, — d-na Coca Farago și-a impus numele, în deosebi prin susținuta publicare de versuri, în reviste.

Cititorii îi cunosc parcă mai mult versurile, și-acum s'ar fi așteptat, poate, să le vadă străne în volum. Sunt dăruții, în schimb, cu 7 nuvele „Vulturul albastru“, „Strada“, „Disc“, „Prăbușire“, „Scrisoare fără dată“, „Epilog“, „Intunerec“. Dar cititorii nu trebuie să se înșele asupra felului de a scrie epic, al d-nei Coca Farago. Autoarea este numai poetă, cu frumoase și bogate posibilități de plămădire, fără a fi nevoie, spre a-i caracteriza scrisul, de diferențieri între epic și liric. Dacă, de pildă, ultima bucată a volumului, intitulată „Intunerec“ ar merita definiția de poem liric în proză, rămâne pe deasupra dramatismul ei excepțional, care leagă cuprinsul de un *personaj*, de biografia unei făpturi reale, înfățișată aici altfel decât s'ar fi putut înfățișa într-o versificație impersonală. D-na Coca Farago merită deosebite felicitări pentru îmbinarea de liric și dramatic într-o realizare literară, ce poate rămâne exemplară modulului de a simți și a se exprima al unei generații. Sunt în bucata „Intunerec“, așa zisele teme ale experienței de azi. Inșiși titlul este caracteristic pentru neputința conștiinței moderne de a opri și a face stabil un adevăr. Supusă devenirii, această conștiință pierde până și simțământul unității eului. Personajul care spune „eu“ în tragica istorisire a d-nei Coca Farago, în căutarea zadarnică a unui fundament, nici de propriu-i nume nu se poate atașa cu siguranță: „De ce nu pot să plâng? Să încerc să mă gândesc? Dar la ce să mă gândesc? La ce să mai pot gândi?... În mintea mea e un cerc mare din care pornesc altele mai mari și altele și mai mari. Parcă e o apă în care cineva a aruncat o piatră. Cine a aruncat-o?... Totuși trebuie să mă gândesc la ceva... Am găsit: Să mă gândesc la numele meu. Cum mă cheamă? Dar asta-i prea mult, am uitat...“

Să zic... să-mi închipui că mă cheamă Dumitru, sau nu, Jeanne d'Arc... Ori, mai bine: Semiramis. Ce nume e asta? Se-mi-ra-mis... De ce răd? Flacăra lu-

mânării tremură. Au aprins o lumânare, fiindcă afară e întunerec. Cine răde iar? Tăcerea. Ba nu, eu. De ce răd? Semiramis, oprește-te. Gândește-te la ce o să fie atunci când se va stinge lumânarea. Intunerec. *In-tu-ne-rec... Patru silabe... Uite, patru colțuri are odaia asta. Eu am două mâini, adică zece degete... adică patru și cu patru și cu doi, care e jumătatea lui patru...* (p. 146).

Se va zice că avem un caz de divagație lirică. În fond este o minuțioasă analiză de conținut a conștiinței moderne. Nimic nu pare că mai prinde rădăcini în această conștiință decât durerea, concepută ca o maladie căreia nu i se știe nici cauza și nici remediul. Autoarea vorbește de „șarpele care mi-a muscat creierii“, simbol care se referă desigur la excesul de luciditate modernă. Accentele din confesia scriitoare sunt pătrunzătoare, ca în această simplă frază: „Ce mă doare, nu știu, dar cum mă doare!“

Mai rămâne rugăciunea, iubirea și plânsul „Aș vrea să fii aici, să-ți simt suflarea cerească mângându-mi fruntea...“ scrie poeta, iar ultimul cuvânt al desnaidejidei este: „Plângi mamă, plângii!“

Am stăruit asupra bucății prin care se face mai firesc legătura cu versurile d-nei Coca Farago. Celelalte nuvele sunt deasemenea încheiate dintr'un material liric, adică din acea parte o spiritului în căutare de sine și în necurmată creștere. Dar, la autoare, „căutarea“ pare a se sfârși fără găsirea unui temei sufletesc și atunci, opera se construiește din tristețea unei zadarnice sbaeri. Nuvela „Vulturul albastru“, care dă titlul cărții, poartă concluzia zădărnice de care vorbim, finalul fiind gestul curajului al unei suiciderii. D-na Coca Farago ne-a dăruit o carte de o importanță contribuție la cunoașterea vieții actuale pline de dramatism.

D. Aurel Marin a publicat la Brașov a șasea culegere de versuri a d-sale, cu titlul „Insemnări de vacanță“. S'ar zice că într'adevăr autorului i s'a părut potrivit să strângă într-o plachetă versificațiile dintr-o vară. (1939). Ca atare socotim un omagiu adus, poate fără calcul, anotimpului cald și roditor, faptul că poemele cele mai isbutite din volumaș, tratează despre „ispitele verii“ și „lăudele vacanței“.

*Cu îmbrățișări
De caldă amantă,
Iată și vara
Luzuriantă,
Râde în ploile
Pure, fecunde,
Sfășie vâul
Zării afunde.
Toate ispitele
Lumi le-adună
Și se răsfăță
Sub clar de lună.*

(pag. 11)

În poema a doua surprindem un ton horțian, nefamiliar în producția d-lui Aurel Marin, caracterizată mai mult prin concesii făcute duhului neliniștit: *Să nu uităm că mâine, o cenușie zi,
Când pe neașteptate, va aminti
sfârșitul!*

*Îmbrățișam, prieteni, prea clarul,
infinitul...*

În care, cine știe, când ne vor regăsi...
Placheta tânărului autor nu conține nimic altceva decât simple însemnări de vacanță. E bine ca un meșteșugar să se exercite cu orice prilej.

CONSTANTIN FANTANERU

CALATORIE

Rar mai sui prin vreme drumul de baladă,
Clopotele vremii cine să le tragă?
Rar, auzi cum toacă toamnele și plâng.
Slovene tăcerii singur le mai strâng.
Le culeg din traista vechului bătrân,
Le culeg cu taină grea de inserări.
Și le scriu în mine și le trec spre zări.
Drumul către tine, suflule, e greu,
Drumu-i o tăcere către Dumnezeu.
Ape mari de toamne vechi mă poartă,
Timpul a trecut pe lângă mine,
Timpul a trecut și n'a bătut la poartă.
Pe poteca grea pe care sui,
Lângă cer și lângă nesfârșire,
Cu toiașul anilor subțire,
Toamnele au plâns tălângi de gând.
Am rămas în liniști ca 'ntr'un cântec.
Lângă ceasul vremii umbrele s'adună
Spre povestea tristă, toamnele mă mână,
Pe poteca vremii singuratic sui
— Clopot de tăcere — gândul meu e sui.
G. Egea

GANDUL MEU...

Gândul meu, pururea căldor, de fărâmi
te izbăști
dar nu te sfârmi, te lovești numai ca apa
de mal.
O clipă te oprești, apoi te-avâni
câci ești pururea val de viață
într'un val.
Te svârcolești în nopțile întunecoase
ca să ajungi să-ți aprinzi candela,
dar nu o poți, fiind tu prea departe de mal.
Gândești c'o să faci, dar nu poți
fiindcă acolo calea țu s'a închei.
Gândule, n'ai să-ți îndeplinești vrerea
câci tot ce-i jos și sus, nu e nimic al nostru
doar o clipă de viață și viața ca 'ntr'un vis!
Nicolae M. Velin

CRONICARUL

N'am tâlhărit, nu te-am vândut,
— Creștea din rană, din mizerii,
Bătut în jug purtat sub cnut,
— Pământ de jar al primăverii!

Correspondența noastră

Bea! veacul tot cu paparude,
Flăcău voinic din buzdugane,
Te-am strâns din bucurme zădure,
Din munții de foc din bărdăgane;

Din vântul cel pornit să latre,
Te-am luat din fluere măestre,
Să sparg avuturi idolatre,
Să smulg din chiot altă zestre!

N'am vrut pomeni, dar nici zălog!
Dăseai în holde — adănc misterul
Și m'am tărit, pe brânci, olog,
S'alătur lacrimilor cerul.

Mi-ai fost bărdac de zile bune,
Amvon de țară geto-dacă,
Pământ de vis de promoroacă,
Mi-ai fost și pravilă și nume!

Stelian Diaconescu

NOSTALGIE

Copac, sub strășina-ți de frunze,
Steit de-al dorului pojar,
Stau zile 'ntregi sopțind din buze
La umbră, tristul meu calvar.

Vântul ce-ți îndoiaie ramuri,
Făcând ca trupu-ți să se 'ncline,
Mi-duce 'n treacăut glasul mamii
Și soapta ei, și'a ei suspine.

Ea m'a crescut în dulci speranțe
Să-i fiu spre mângâiere 'n sat,
Muncind pământul și pe brațe
Să-i port nepotul înfășat.

De-a anilor povară, părul,
De mult i-a 'nzepeit pe cap,
Ea plânge sărutându-mi chipul
Și haina veche din dulap.

Înstreinat îmi este portul
Și sufletul mi-e 'nstrăinat,
Și cartea mi-e întins ogorul
Vioara odor de aintat

C. Iosif

STRIGAT PRIMĂVERII

Azi dînt'ro spărtură de geam,
Mi-a zămbit de undeva primăvara,
Fata cu șorțul brodat de fluturi,
Și ulcioare de muguri din care beam
Apă vie.
Și nu știu, eram poate flămând,
Și mi-o fi fost sete pustie.
Că mâna mea tremurând,
Nu i-a cerul — o azimă de soare,
Și nici feti tu i-a făcut semn;
Mi-erai gândurile de lemn,
Pleoaape de hârtie,
Și trupul apă sălcie.
Iar când departe de mireasă,
Gătea 'n mătăsu,
O zambilă,
Cu pașii mei trudiți,
Cu luntrea ochilor cocliți,
Am alergat în urmă-i ș'am strigat prin seară:
Fată primăvară, fată primăvară,
Învolbită cu paftale,
Dă-mi lavalieră de petale.

Jean Greblescu

ACEASTA STEPĂ

Această stepă din care-o să muște iada
primăverii,
Această stepă cu cenușii tristeți elegiace,
Așteaptă calm clipa azurie a iunierii,
Când s'o porni cu toți mugurii adâncului
încoace.

Nici o tresărire pentru arderea de mâine,
Că viteața a fost și iar viteața o va striga;

Doarme cu răbdarea în grunzi și cu visul de
pâine,
Din corn îi picură liniști aceeași stea.

Ca și când micriștea își mândrește vacul
pe-aci

S'aburcă iedera tristeții spre cuprinderei de am;
Că unde-s cerberii stepei să-i logodească
'ntr'un fapt de zi
Junghiul plugului cu reavăna brazdă, în
mari ochi de plavan?

Clopoșească-i sânel vesture din steag de cocori.
Cum mut agurida palpită sorocul răpiciunii.
I-or doimi mâine spice și muștră poate cicori
Senina nepăsare de-acum, de lângă ceasul
minunii.

Aurel Dumitrescu

PRAGUL CU BARDA

Sîngeră 'ncurțarea vremii din hoatică rană
sbucium de nori năvalnici în hoardă,
tata infuse în prag o primitivă bărdă
mama prigoni spre piept cutremurate cruci
trăsnetul va să cadă — aud veghea tainei
din pană —

Insulșat în patru picioare — un bou
mugi prin haos și cugetă tâmp —
când tăcerea-și răsună mânia 'n cavou
A căzut un copac trăsnet — pe lespezi

Pân' aci Dumnezăirea se plimbase 'ntr'o
ghioace de ou
pe gânduri de 'nchipuire năucă
firii, poate că i-ar fi venit dor de necuprins,
de ducă
dacă timpul n'ar fi tresărit pe culmi de gardă
și dacă trăsnetul n'ar fi știut de vraja
pragului cu bardă.

Simion Cercăneanu

IDEAL PIERDUT

Prin stropii deși de ploaie ce pică monoton,
Privind în depărtare spre măgura de deal,
Ascult același cântec, același unison,
Și caut, dar zadarnic, pierdutul ideal.

Prin stropii deși de ploaie, văd frunzele ofițite,
Rămase în salcâmi ce par că plâng acum,
Și 'nvie 'n mine glasul unei iubiri sfârșite,
Pierdute 'n zări albastre, asemenea unui fum!

Prin stropii deși de ploaie, simt ultimul regret.
Și în zadar privesc acum cu dor în zări...
Tristețea mă doboară, simt că mă sting încet,
Visându-mi idealul, pierdut în depărtări...

Gh. Păcălășescu

Lăculețe

POEM DE PRIMĂVARA

Afară plouă mărunț și tăcut
Și ziua spre seară coboară,
Din cer câteva gheme de sfoară
Inoasă durerea de iut.

Din noapte fâșnește tot vântul
Și frunzele pline de sânge,
La gemuri o creangă mai plînge
Tăcerea 'mi îngheață cuvântul.

Afară e rău și urit
Și nimenia nu cântă, nu răde.
Se frîng două ramuri plîpânde
Approape de cer și pământ.

În luncă e liniștea moartă
Și ploaia se lasă pe-un ram,
„Picăturile“ se frîng lângă gem
Și vântul îmi bate la poartă.

Din crânguri ne vine tăcerea
Când noaptea în noi a pătruns,
E timpul când gena de sus
În jos lasă lin mângâierea.

Afară plouă mărunț și tăcut
De-acum grădina-i pustie,
Auzul tăcerii din vie
Se lasă, așa cum am vrut.

Ioan Ramură-Bărcănescu

Broasca țestoasă fermecată și împărăția ei de dor

de N. DAVIDESCU

Ea nu era o broască țestoasă ca ori care
Ci zână fermecată cândva de-o vrăjitoare,
Și-avea în adâncul apei seninului ei lac
Grădina împărătească și împărătesc conac,
Maci gata să-și infrunte cu-ai zilei zori roșeața
Pomi purtători de fructe de aur dimineața,
Flori cântătoare în largul amurgului tivit
Cu ciucuri lungi de roșu de sânge otrăvit,
Zăvoae nfiolate de-al lor sărut cu luna,
Câmpii care cu cerul din roua lor fac una,
Trăsuri de-argint purtate ca n' s'bor din loc în loc
De telegari cu botul și nările de foc,
Mărgăritare calde ca lacrimile, pietre,
Cât gura cu jărătece nestins a unei vetre,
De diamante-albastre și limpezi ca un vis
Al unei delicate flori albe de cais,
Și câte alte toate minunății de-acestea
De-i se dusesse până departe în lume vestea.

Era întruna însă tot tristă și tânjea
Ca o gutue coaptă cu viermele în ea.
Zadarnic pești cu solzii mărunți ca niște stele
Căzute ntr'ale undeii trandafirilor dantele,
Umblau să nveselească cu jocul lor globuliu
Melancolia-adâncă din sufletul-i pustiu,
Zadarnic brațe n' tinse și lungi de plante rare
Li așterneau mirajii de preșuri pe cărare

Și scoicile ca niște bărci de ninsoare în fund
Iluminau zadarnic al lacului trist prund.
Ea nu putea să uite că-a fost odinioară,
Mai sveltă ca o fugă pe șes de câprioară,
Și împărătească față de crin înaripat
Al unui rost pe lume de mare împărat,
Și că o scripțuroaică de vrăjitoare hădă,
Pornită ca de-atâtea mari frumuseți să-și rădă,
I-a pus împărăția și strălucirea în
Vrăji dăruite dânsii de-al iadului stăpân,
Și toate-atunci de-odată și-au prefăcut în șgură
De nouă nfiățire pierdută lor făptură.
Curtenii în vestiminte de-argint împărătești
Au fost prin trestii albe transfigurați în pești.
In scoici pe fundul apei domnițele schimbate,
In bolovani întoarse semețele palate,
Și în lac împărăția din vreme în care ea
In chip acum de broască țestoasă petrecea.

In inima ei însă un gând tot încolțise
Că pus e la o parte ce bietului om scris e,
Și că, mai știe cine cum, într'o bună zi,
Chiar și nemângâierea ei s'ar putea trezi
Că-adâncurile nopții i-au împlinit sorocul
Și ca un soare în cale o n' tîmpină norocul.
Și-așa, închisă în țeasta ei rece, aștepta

Un Făt-Frumos cu stele cusute pe manta,
Să vină să-i desfacă cu-o lungă sărutare
Această-a ei făcută cu vrăji înfiățare,
S'o dăruiască iarăș cu omenescul grai,
Și nvestimântată în râuri adânci de păr bălai,
Pe vechea împărăție din basme-a ei, stăpână,
Să se ridice în gândul și în inima lui zână,
Și pajură, cu-avânturi în aripi, de drapel
Să-i inflorescă gura și zămbetul prin el.
Și a venit; nu însă așa cum îl visase,
Ca un arhanghel tânăr în haină de mătase,
Ca un vârtej de aur topit, și ca un sbor
Spre soare de lumină albastră și de dor,
Ci liniștit și simplu ca un cioban la stână
Cu-o nuelușe albă de lemn de-alun în mână.

Ea l-a privit cu ochii turburatori în ochi,
El i-a răspuns cu teamă că-i este de deochi,
Ea s'a prelinș prin iarba spre el ca o beteală,
El a luat-o în palmă cu țalc și cu sfială
Și-au fâurit cu nectul și n' trastfel amândoi,
Din două doruri două credinți în sine noi,
Din două suferințe o nouă bucurie
Și dintr'a lor tristețe o mare împărăție.
El s'a schimbat de-a n'tregul în tânăr Făt-
[Frumos

Ea s'a făcut iar zână cu părul vaporos
Ca o mireasmă caldă în jurul frunței sale,
Cu trupul ca o naltă ninsoare de petale,
Și cu obraji n' aur aprins de trandafiri
Sub catifeaua moale a pielii ei subțiri.
El a mbrăcat hlamida atunci împărătească
Și-au început în noua lor țară să domnească
Și căi necunoscute acum decât de ei
In ploaia parfumată a florilor de tei,
A tufelor înalte de liliaci albaștri
Și-a macilor în iarba înfipti ca niște aștri
Să caute împreună cu dorul lor șoptit
In vraja caldă a unui sărut nemărginit.
Supușii cu sfială în urmă și iubire
Priveau această-adâncă și caldă izbucnire
De freamăt și de cântec de dor înaripat
Ivită n'tre feciorul și fata de împărat,
Și care mai de care se întreceau să vină
Naintea lor cu daruri de flori și de lumină;
Privighetoarea, noaptea, cu trilirile ei,
Cu-a lor zăpadă caldă modestii ghiocci,
Cu mbătătoare n' inimi polenuri trandafirii,
Și cu răcoare n' aripi de zori de zi Zefirii,
Iar eu le cântam leneș și trist ca un izvor
Dintr'o a mea poveste mai veche și pe-a lor.

Voiaj de plăcere...

de DAMIAN STĂNOIU

Plecăm din Sinaia spre București cu
acceleratul de 3,59, hotărâți ca din gara
de Nord s'o pornim cu primul tren că-
tre Marea Neagră. Logodnicia lui Dinu
are o sută de mii de lei la „Cec”, și
prietenul meu, sătul de necazuri, vrea
să-i expună situația și să-i ceară un
acord din zestre. In extremis, va con-
veni să se căsătorească în minimum
de timp.

Obosiți fiziceste și sufletește, cum ne
ocupăm locuri în vagonul aproape plin
de călători adormiți, cădem și noi de
indată în brațele lui Morfeu. Dealtfel
puteam să dormim fără nicio grijă,
având în vedere că trenul merge nu-
mai până la București, ci aci călătorii
sunt deșteptați de către oamenii cefe-
reului, iar între sosirea noastră și ple-
care acceleratul de Constanța este
un interval de-o oră.

Ne deșteptăm însă, adică mă deștept
eu și-l trezesc și pe Dinu, când soarele
era sus și câmpul forfotea de lucrători.
Ne dăm imediat seama că nu suntem pe
drumul dintre Sinaia și București, dar
ca să nu ne facem cumva de râs, nu în-
trebăm pe nimeni. In compartimentul
nostru era dealtfel o pereche de unguri,
oameni în etate, care, după cum ne-am
convins mai târziu, nu știa o boabă
românească.

Așteptăm să se ivească o gară, ca
astfel să ne dăm seama ce s'a întâmplat
cu noi. Trenul trece cu iuteală mare
prinre lanuri nescărbite de grâu, cu
mașini de secerat la intervale foarte
mari, pe câmpie netedă, fără vreun
sponci de pădure, fără vreo apă curgă-
toare, fără vreo ridicătură la orizont.
Deci nu suntem pe drumul pe care am
plecat. Intra Sinaia și București nu
există asemenea bărgan, iar linia fer-
rată e dublă.

Dar iată că intrăm într'o stație. Citim
„Lehlu”... N'am auzit niciodată de
acest nume. Leșim pe culoar și băjbă-
căm cu ochii pe o hartă. Căutăm spre
Giurgiu — nu e. Căutăm spre Videle
— nu e. Spre Buzău — nu e. Tocmai
când să începem a dibui către Constan-
ța, trece conductorul.

— La ce stație oprește trenul, do-
mnule conductor?

— La Ciulnița.
Prin urmare ne aflăm în drum spre
Constanța. Rădem ca proștii și ne tru-
dim să deslegăm misterul prin mijloace
proprie. Dar nu-i chip să izbutim. Pleci
din Sinaia la București și te deștepti
— de unde și până unde? — la Lehliu,
pe linia Constanța! Desigur, asta era și
intenția noastră, să mergem la mare,
dar, după cât ne amintim, n'am mă-
rțurisit-o nimănui. Și chiar dacă am fi
mărturisit-o, să zicem unui cefe-
rist, nu credem să existe în gara de Nord un
serviciu special pentru transbordarea
călătorilor adormiți.

Abia în gara Ciulnița ne lămurim
cum stau lucrurile. Pe vagonul nostru
scrie *Budapest-Curmen-Sylva*. Așa dar
ne-am urcat la Sinaia, în vagonul
acesta, iar la București am fost atașiți
la acceleratul de Constanța, fără să fim
câtuși de puțin deranjați. Să fie întâm-
plarea aceasta un semn că vom ieși în
curând din centura necazurilor? Tot
ce se poate. Dacă Dinu va izbuti să-și
convingă viitoarea-i consoartă, că lo-
godnicii săraci sunt îndreptățiți să as-
pire la un aperitiv din dotă, ne vom
întoarce la București, și vom face pe
dracu în patru să legăm din nou gura
pânzei. Mai ales că n'am luat nici note
ca să scriem cartea proiectată și deci să
putem justifica față de noi înșine con-
tinuarea acestei călătorii amărâte.

După ce ne răcorim fețele cu puțină
apă, în toaleta vagonului, speranțele
noastre saltă o încă două grade. In
așteptarea Feteștilor, unde vom schim-
ba sutarul dăruit — sau împrumutat —
de bunul negustor din Sinaia, ca să îm-
păcăm stomacurile cu plăcintă caldă,
apărând câte o țigară și vorbim de
nestatornicia lucrurilor pământești și
de puterea de răbdare a omului. In
acost timp, ungușul își mestecă în col-
țul gurii trabucul stins, iar doamna,

tânără și izbitor de nostimă, își plimbă
ochii-i verzi și nedumeriți, dela mine
la Dinu și viceversa. Amicul meu, in
imposibilitate de a-i face curte, își
mușcă buzele și suprîmă intervalul din-
tre picioarele lui și ale ungușoiciei.
Doamna zămbește orgolios și primește
provocarea. Dinu se zăpăcește și băl-
băe vorba. Ungurul își mută țigara in
colțul celălalt al gurii și scoate bricheta.
Știind pe tovarășul meu că-și pierde
capul in astfel de situații, îl evacuez cu
sila din compartiment, sub pretext că
am să-i arăt ceva, și-l aduc la o fe-
reastră deschisă de pe culoar.

— Fii mai serios, omule! De fleacuri
ți are ție acum?

Dinu râde gălăgios și răspunde cu
entuziasm la salutul unei tinere fete
care și-a lăsat o clipă șapa și ne su-
răde fără niciun pic de invidie.

— Să trăești! Să-ți dea Dumnezeu
un bărbat frumos, zece copii și două-
zeci de pogoane de pământ! — îi urează
Dinu fără să fie sigur că fata îl în-
țelege. Apoi cade în melancolie. Re-
gretă c'a părăsit satul și că și-a com-
plicat viața cu cunoștințe care nu în-
dulcează destinul. Iși aduce aminte de
bucuria — necunoscută unui țargoveț —
pe care o avea tatăl său când rupea cea
dintâi azimă făcută din grâu nou, când
vedea pătutul plin de porumb, când
mângâia un vițel nou născut, când pu-
tea să răstoarne brazda in pământ să-
tul de apă și de soare... Dacă i-ar fi
posibil să reînceapă viața cu picioarele
in opinci, cu amnarul la brâu și cu bu-
suicoul la ureche; să abandoneze mu-
zica lui Wagner, după care e atât de
ahiat, de dragul ciocârliei; piciorușele
ascunse in ciorapi de mătase și in pan-
tofi de liliputan, in schimbul celor păr-
lite de soare și însângerate de țepile
miriștelor; să se lipsească de trâncâne-
lile cafelei și de Calea Victoriei, pen-
tru a asculta pălăvrăgilele inofensive
din cârciumile duminicilor și a privi
horile din răspântii, ar renunța imediat
la hainele nemțești și la vocabularul
peștir, chiar dacă ar fi sigur că viito-
rul îi va aduce un portofoliu ministe-
rial și o nevastă cu vapoare pe ocean
și cu vilă pe Coasta de Azur...

Ar rămâne de văzut.

După ce ne îndestulăm cu plăcintă
in gara Fetești, ni se face poftă de ca-
fea turcească. Avem totuși răbdare să
privim peisagiul dunărean din fereas-
tra pe care o acaparaserăm în culoar.
Când ajungem însă la Cerna-Vodă,
Dinu îmi mărturisește, ridicând nemul-
țumit din umeri, că întârzierea cafelei
n'a fost compensată de cele văzute. Can-
alul Borcea i s'a părut prea îngust,
lunca dintre Borcea și Dunăre prea us-
cată și cu prea puține sălcii, iar bătrâ-
nul Danubiu însuși mai puțin împună-
tor ca la Giurgiu. E drept că seceta
lungă a secat bălțile și a constrâns Du-
nărea și Borcea să se umilească in ca-
rapacea albiilor, dar niște oameni ne-
umblați ca noi pot fi satisfăcuți că au
avut însăfârșit prilejul să treacă pe unul
din cele mai fainice poduri din Europa
și să admire în malul stâng al Dunării,
cel mai frumos zăvoi pe care și-l poate
imagina mintea unui poet.

In vagonul restaurant luăm loc la
masa ocupată in parte de o doamnă și
de „primul ministru” al Muncii. Bo-
nom și în vervă, d. Trancu-Iași povest-
tește vecinei peripețiile ceasurilor de
după căderea „cărămizii”. Teribila
veste l-a găsit la Geneva in toiuł unui
congres internațional.

Solul Dobrogei, in comparație cu
plaiurile munteneste, e sărac și puțin
atrăgător pentru ochiul călătorului pe
care nu-l interesează schimbările in
față survenite in lunga carieră a plane-
tei noastre. Iar așezările turco-tătărăști,

întâlnite in cale, nu ne spun altceva
decât că aci a fost odinioară altă stă-
pânire și că bunii noștri concetățeni,
închinători ai Coranului, nu prea se
grăbesc să se agate de coada civiliza-
ției. Se simt probabil destul de bine in
casele lor lungi și scunde, cu porțile
zăvorite și fără pic de verdețată îm-
prejur.

Tovarășul meu, prea puțin încrezător
in virtuțile casnice ale viitoare sale
soții, îmi mărturisește că ar fi in stare
să adopte legea lui Mahomed, numai
ca să aibă dreptul s'o țină închisă in
tovărășia unei pisici, a havaiane și a
cărților pentru copii. Bineînțeles, el să
continue a face curte evelor scurte și
cârne, indiferent dacă acestea își în-
șală bărbății sau numai logodnicii.

— Păcătoșule! Să nu mai spui ni-
mănu! că ai crescut cu cărțile biseri-
cești in mână!

Dinu râde mefistofelic — și-mi arată
marea. E pentru prima dată când o ve-
dem. Constatăm mai întâi că nu e chiar
așa de albastră, cum o desemnează car-
tografia, rămânând să verificăm dacă
nu cumva e mai puțin sărată decât o
acuză profesorii de geografie. Suntem
siguri însă că oferă mai puține șanse
de salvare decât bazinul dela Lido și
decât strandul Kiseleff, singurele ape
in care ne-am fâlit cu știința noastră
de strașnici înotători.

— Nu crezi că gara primului nostru
port maritim e prea modestă? grăesc eu
câtre Dinu, sigur in sineea mea că dacă
n'ași fi citit in gazete și n'ași fi mai
auzit dela alții, n'ași fi făcut această
justă remarcă. Dar tovarășul și prieten-
ul meu n'auze și deci nu-mi răspunde.
E nervos și gânditor. Imi închipui pri-
cina. Se apropie clipa in care va să dea
ochi cu logodnica, și omul își verifică
inima și conștiința. Sunt convins că
inima îi bate încă pentru fata cu bucle
blonde, cu ochii verzi și cu năsucul in
vânt, cu toate că el a încercat in mai
multe rânduri să-mi demonstreze con-
trariul; cât pentru conștiință, sunt tot
așa de convins că are multe să-și repro-
șeze. Dinu e ușuratic, după cum îl știm,
prea încrezător in forțele lui de sedu-
cere și destul de naiv ca să-și închipue
că o femeie — mai ales când are părul
blond și năsul in vânt — își poate sa-
crifica, pentru un crai ca el, și capriciile
și demnitatea. Dar vorba lui: de ce să
facem probleme de conștiință, din sbur-
dările firești ale trupului?...

— Vom trăi și vom vedea, — mă pronunț
eu destul de tare ca să audă și colegul.
Amicul îmi citește adevărul in priviri
și-mi strânge brațul, afectuos și neli-
niștit.

— Sandule dragă, sunt așa de sigur

că Vergi mă iubește încă, după cum
sunt sigur că mă găsec acum in tren,
lângă prietenul meu cel mai bun. Pur-
tarea ei din ultimul timp n'a fost decât
o simplă, cinstită și firească încercare
de a-mi tona sentimentele și de a mă
readuce pe făgașul primelor noastre vi-
sări. Și când mă gândesc că i-am răs-
puns cu mofturi de chiliangiu răsfățat,
sau cu invinuire de amarez care caută
ruptura fără să aibă curajul s'o pro-
voace, îmi vine să-mi sparg capul de
pereții vagonului. Am vrut să văd in
privirile ei misterioase eterna poveste
a femeii care și-a închiriat inima altui
bărbat, când in realitate n'au fost decât
reproșuri tăcute și întrebări pe care
n'avea curajul să le pună direct. Bucu-
ria aflată la plecare, și pe care eu am
socotit-o drept pașaport diplomatic, —
deștept băiat, nu? — a fost paravanul
care ascundea durerea și lacrimile fe-
ței ce se vede înșelată in speranțele le-
gate de primul pași.

Sandule, aș putea să pariez pe-o a-
vere și să jur pe ce am mai sfânt, că
Vergi a izbucnit in plâns de îndată ce
trenul s'a pus in mișcare către Constan-
ța. Ai văzut pe căpitanul acela, care o
sorbea din ochi, cum fereastră vecină?
Ah, că încrezuți mai sunt domni aceș-
tia cu trese și cu cisme! Sunt sigur că
până la Constanța, dacă o fi avut și el
acelaș drum, n'a izbutit să-i stoarcă
măcar un zămbet, o privire, necum o
conversație in stil de flirt, cu mijiri
de speranțe realizabile.

Biata Vergi! Parcă o văd întinsă pe
plajă, cu ochii ei frumoși fixați departe
intre cer și apă, cu oțtatul pe buzele-i
senzuale și cu inima închisă in gânduri
mistuitoare, cu totul indiferenta la ze-
cile de priviri pe care masculii dimpre-
jur — ah, bărbății! — i le aruncă
in formă de lanțuri sau de sulite. Când
catadixeste să arate vreunul verdele
pupilelor ei fără pereche, o face numai
și numai pentru a se încredința încă
odată — a suta sau a mia oară — că
iubitul ei nu suferă comparație. Și „i-
ubitul” ei — cel mai mare dobitoc din
coșarele lui Dumnezeu! Este, Sandule?
— Probabil.

Pe măsură ce ne apropiem de gara
terminus, nerăbdarea lui Dinu ia as-
pecte de nebunie. Se mută dela o fe-
reastră la alta, măsoară culoarul cu
pași de piccher, își piaptână părul și-și
drege glasul, holărit să se cunune, de
va fi posibil, până in seară, sau până
măine seară.

— Carmen Sylva!

Dinu era sigur că logodnica lui îl
așteaptă pe peron. Indrăgostii își au
telegrafii lor, prin care comunică ori-
decăteori se doresc cu cunoștință in
gara de Nord, Tânărul cu mustață bă-
lae, cu fața fără obraji și cu picioarele
fără pulpe, lângă care își făface persoa-
na, posedă probabil calități pe care nu
le divulgă figura-i bleagă și antipatică.
Dinu se oprește o clipă, apoi strămbă
dușmănos din nas și obosește mereu și
zadarnic in căutarea logodnicei.

— O fi bolnavă, — presupune el sin-
cer sau numai așa ca să-i scuze într'un
fel absența.

— O fi.

Logodnica lui Dinu, fiică de colonel
pensionar, locuiește împreună cu mama
ei, la sanatoriul militar, cale de două
minute dela gară. Convins că le va face
o surpriză in stare să topească ghețu-
rile dela poli, amicul meu refuză să se

anunțe sau să ceară portarului altă in-
formație decât numărul camerei.

Cheia e in ușă, deci avem motive să
credem că locatarele sunt înăuntru.

— Regret că n'aveam un fotograf cu
noi, să înregistreze cea mai fericită în-
tâlnire a doi logodnici care cu zece zile
in urmă, se credeau despărțiți de mun-
tele Ceahlău, — zice Dinu exaltat și
naiv, înainte de ciocănitura absolut de
rigoare.

Ne deschide femeia de serviciu.

— Ești singură? întrebă Dinu decep-
ționat și revoltat pe servitoare și pe
destin.

— Doamna a ieșit de zece minute,
iar domnișoara a plecat de azi diminea-
ță la Mangalia cu domnu' căpitan...

— Care căpitan?

— Logodnicu' dumneaei!

Dinu lăsa capul in jos, ca omul bătut
de Dumnezeu și jefuit de cea din urmă
speranță. Femeia îl privește speriată, iar
mi îmi vine să răd și să plâng. Imi
închipuim că-l așteaptă o privire rece,
explicații iritante, apoi surpriza: îm-
păcare fără vlagă sau ruptură definitivă.
Dar la așa dezastru nu m'am gân-
dit nicio clipă. Știam că fata e in stare
să „alunece”, mai ales pe nisipul exci-
tant al plajei, dar nu chiar așa de re-
pede, și mai ales oficial. S'au iubit doi
ani de zile ca doi porumbei; și Dinu cu
toate scăderile lui dealtfel susceptibile
de vindecare, nu e un băiat pe care
să-l arunci de dragul primului bărbat
cunoscut in tren.

— Nu te descuraja pentru atâta lu-
cru, caut eu să-l consolez, in franțuze-
ște, ca să nu înțeleagă servitoarea.
„Logodnicii” de astăzi au luat locul
„verilor” de altădată. Cu toată liberta-
tea moravurilor din zilele noastre, fetele
sint nevoia să dea o aparență de serio-
zitate flirturilor trecătoare. Mai ales
față de servitori.

Dinu mă privește cu ochii naufragia-
tului care a zărit o corabie venindu-i in
ajutor, dar licărirea de nădejde n'a du-
rat decât un șert de clipă. Fotografia
unui bărbat pe care Virginia o insta-
lase pe ctăjarea dela capătul patului, cu
toate că avea doi logodnici, purta ur-
mătoarea dedicație: „Lui Vergi, cea
mai dulce fată, in semn de dragoste e-
terna. Aurel!”.

— Mai ai ceva de adăugat? mă în-
trebă nerifericuit ex-logodnic, cu aere
de dușman.

— Nimic.

Ne înapoem la gară, fără să mai vor-
bim și fără să mai gândim, și ne urcăm
in automobilul care tocmai se pregătea
să plece. Incontro? Niciunul nu ne-am
dat osteneala să întrebăm. Eram siguri
însă că nu poate să ia altă direcție de-
cât Constanța sau Mangalia. Din în-
tâmplare, mergea spre Constanța. Dacă
nu s'ar fi potrivit automobilul — stării
noastre sufletești, cu siguranță că s'ar
fi aruncat in mare sau ar fi luat-o rasna
prin porumbiști.

— Ca o culme a ironiei, o mai chea-
mă și Virginia! răsuflă Dinu, drept ră-
sunare, după ce trecusem de Eforie.

— Nume predestinat, dragă prietene.
Ți-ai închipuit oare că „virgin” este
sinonim cu „Maginot” și cu „Sieg-
fried”?...

Briza mării, ale cărei efecte le înre-
gistrăm progresiv la fereastră unicului
compartiment de clasa II-a, ocupat in
întregime de simandicoasele noastre
persoane, ne ajută in curând să decre-
tăm necazul cel mai recent ca un acci-
dent normal, mai ales că furtunile lui
Dinu sunt, din fericire, simple vârtej
in nisip. Până la Constanța, sârmanul
meu prieten, încornorat cu anticipație,
se reface într'atâta sufletește, că mul-
țumește lui Dumnezeu pentru cele des-
coperite. Și pe drept cuvânt. O fată
care se „logodește” cu trei bărbați, —
trei știm noi, — are toate șansele să se
„mărite” cu nouă. Cel puțin.

1) Fragment din romanul cu acest titlu,
ce va apărea in curând in editura „Bucur
Ciobanul”.

Sentimentalitatea lui Ibrăileanu

de MIHAIL CHIRNOAGA

Numai la Iași și'n anumite cercuri literare care-l păstrează amintirea cu simțenie, mai este cunoscut Ibrăileanu. Și cu toate acestea, ce pline de sugestii sunt cărțile sale, ce moderne, în accepțiunea frumoasă a termenului, deși n'ar fi cazul să vorbim de modernitate la un scriitor abia plecat dintre noi. Și totuși moderne sunt, întocmai ca eseurile cele mai vii, mai limpezi, mai sugerative care se scriu astăzi. Ne-ar părea poate ciudat gustul de a comenta pe Turghenev, dar spiritul care-l comentează este al timpului nostru, unul din cele mai clare și mai fecunde din câte am întâlnit. Nu pot înțelege pentru ce se lasă toți suferinzi atât de prețioși, pentru ce nu se resuscită interesul față de opere care ne îmbogățesc? Nu este vorba de liceanul obligat să citească mai bine zis să frunzească, câteva capitole pentru bacalaureatul său. Mai întâi că pe Ibrăileanu nu-l gustă liceii, nu-l pot gusta. E vorba despre oameni maturi, despre cetitori pasionați, obligați să cumpere traduceri, pentru că asta oferă Ibrăileanu s'ar epuiza în călvia ani și tot ar fi un lucru deosebit de important, editarea lui în întregime. Sau o monografie Ibrăileanu, pe care s'o întocmească, să zicem, un leșean, admirator al criticului. Din această privință Ibrăileanu este un uitat. Mai este citat pe ici pe colo și asta mai ales în legătură cu ediția Eminescu pe care a realizat-o atât de măiestrit.

Ași încerca să desprind din câteva capitole a unei cărți!) o caracteristică a lui Ibrăileanu ce mi se pare nespun de importantă, caracteristică susținătoare a unei mari părți din activitatea lui și'n a celeia timp una din acele care întregesc frământarea scrisului său. Ibrăileanu este un erotic lucid și sentimental. Are el posibilitatea să înțeleagă totul, adică intuiția lui este fără greș în fața scriitorilor celor mai variati?

Pe al noștri l-a înțeles și l-a interpretat strălucit. Dar al noștri nu propunucă o estetică, sau mai multe. O opere geniale sau de talent. Ceace se găsește în puterea de pătrundere a criticului cu... o estetică limitată. Deindată însă ce această estetică întâlnește una adversă sau de o altă culoare, luciditatea lui Ibrăileanu pătrunde, observă, analizează dar concluzia nu este cea justă. Într'un eseu despre Baudelaire, de o finețe deosebită, desprinde limpede figura mareșului poet, dar până la urmă nu-i acordă genialitatea. Căci figura pe care o detașează este o proiecție a spiritului său care nu poate cuprinde pe întregul Baudelaire, ci numai acea parte care se atinge cu sentimentalitatea sa. Lucrurile se vor înțelege imediat. Ceace Ibrăileanu reprezintă la Baudelaire este lipsa acelei puteri de a se iluziona. Baudelaire nu mai putea arunca peste viață vâlul lui, singura care destăpăta curiozitatea, îndeamnă la activitate, alungă plătiseala și... păstrează normalitatea individului în ordine sexuală. Demonstrația este fără greș: plictisul apare ca o consecință a lipsei lui, ca o consecință a ineuriozității, de unde lipsa de vitalitate, rarefierea activității vitale. Ca o altă consecință firească iubirea normală n'are farmec din momentul ce sentimentul iubirii se clădește pe forța ce individul posedă de a se iluziona. De aceea iubirea se va rezuma la senzații, iar senzațiile vor trebui mereu împropățate, de unde nevoia, organică desigur, — din acest moment, — a perversiunilor și a. m. d. Se detașează din această argumentație o nuanță vădit sentimentală. Ceace a observat mai întâi criticul este imposibilitatea poetului de a se iluziona. Dar el, s'ar pune întrebarea, Ibrăileanu, o are? Nu putem răspunde în mod definitiv căci și el este un sceptic, ca atâția alții. Este evident însă faptul că adesea afirmă că puterea de iluzionare este absolut necesară, de unde se poate conchide că a ține la ea, că deci o avea și căuta să și-o păstreze. Forța de iluzionare este generată de aspirațiile oarecum vitale, de zăcămintele inconstante și nu de luciditate. Ea procebează, conform argumentației însăși a lui Ibrăileanu, pe individ într'o zonă în permanentă prefacere atractivă, în care zonă tinde să se absoarbă.

Ea acționează în legătură cu instinctele, din care cel mai important este instinctul sexual. În admirația femeilor, iluzionistul pune cea mai mare parte a ființei lui. Noi spunem acestui fel de comportare, o comportare sentimentală, spre deosebire de una lucidă, rațională.

Că Ibrăileanu ținea să-și afirme ca principiu, nu de critică, deoarece el n'a fost un doctrinar, el n'a lăsat principii dogmatice, ci de pătrundere în miezul unei opere, această forță de iluzionare, stau mărturie și alte articole.

Pentru ce se extazia în fața romanului „Ape de primăvară” a lui Turghenev? Turghenev, pe care, în treacă făc zis, îl consideră cel mai mare romancier din veacul al 19, „prin urmare din toate timpurile”. Pag. 9. Iată ce ne spune el însuși: „Ceace este extraordinar în acest roman este puterea și siguranța cu care un om de 52 de ani zugrăvește fiorul iubirii dela 20 și farmecul atât de gingaș al unei fete de 19 ani”. Și peste o frază: „La vârsta de 52 de ani, — și încă îmbătrânit la trup fără vreme, — Turghenev trăște din nou sentimentele dela 20 de ani, cu o putere parcă și mai mare, potențată de regretul lu-

crurilor ce nu mai sunt”. Pag. 13. Acestea puse în legătură cu încheerea capitolului: „Ca să ai toată impresia pe care această poemă-roman e în stare să o dea cuiva, trebuie să fi trecut de amiaza vieții. Un tânăr, va pricepe perfect iubirea dela începutul romanului. Tristețea dela sfârșit n'o va pricepe bine decât acela care se uită înapoi și de departe, spre anii tinereții...” Pag. 19, ne duc la concluzia că aprecierile ce criticul face acestui roman și autorului său, pornesc din contemplarea dela același nivel al vârstei, conceperea sentimentală a lucrurilor ce nu se mai întorc. Și mai cu seamă, existența acelei fetei de 19 ani, și-a celorlalte femei din carte, pare a fi mângâiat în mod nespun de pur, delicata sentimentalitate a acestui contemplativ, care a fost Ibrăileanu.

Puține pagini vorbesc de romanul Abateului Prévost, „Manon Lescaut”. Și pe frumoasa Manon ajunge să o înțelegem, spune Ibrăileanu, când cetim romanul la o „anumită vârstă”. „Dar când cetim pe Manon la ceace se numește „o anumită vârstă”, când nu trecem fără atenție peste desvinovățiile ei mai bine zis peste explicațiile ei scurte și întâmplătoare, căci ea e așa de departe de a se crede vinovată! Când, așa dar, cetim și ca psihologi, nu numai ca tineri înflăcărați, atunci începem să o pricepem”. Recunoaștem în voluptățile acestei lecturi tării indurată sentimentality-ții coapte, care regretă propria sa naivitate din epoca tinereții, când nu știa să urmărească precis, în schimbările sale, sufletul feminin. Epoca cea mai fertilă în eplanuri amoroase, delicate și limpezi! Este chiar o plăcere pentru Ibrăileanu să constate că în candoarea sa Manon este amorală, este lipsită de „onoarea sexuală”, cum o denunțește chiar el. Și cuvântul plăcere nu e puternic și nici împur în întrebuintă de mai sus; este o plăcere intelectuală, resemnată, pe care o cunosc prea bine toți acei care obișnuiesc a face notații pe marginea cărților. Faptul cel mai important din micul comentariu este acela al curiozității pe care o desvăluie Manon în cazul său de cunoscut, când ea trebuie să plece în aventură impuse de lipsurile materiale în care se afla, pentru a potoli pe Des Grieux, pentru a-i oferi un mijloc de a nu se mai chinuși, îi aduce o fată depe străzile Parisului, pentru a-și trece vremea. Și Ibrăileanu comentează cu o iluzionare ce-l aparține, căci adevărul în iubire este așa de variat dela caz la caz, încât nu se pot fonda legi decât prin propria-ți sentimentalitate: „Acest din urmă fapt ne aruncă încă o lumină asupra sufletului ei: ea are, la extrem acea psihologie feminină, greu de înțeles pentru un bărbat, care le face pe femei să nu priceapă deloc acele bine definite torturi ale geloziei masculine, de care vorbește Spinoza”. Pag. 22.

Că Ibrăileanu este un pur, un sentimental candid, cu voluptăți cel mult retrospective, nu mai rămâne nici o îndoială. În comentariul pe care-l face romanului „Ana Karenin” a lui Tolstoi, găsește, spre exemplu, că Ana trebuie să ispășească în moarte păcatul de a fi devenit amante lui Wronski! „Desigur, aruncarea ei sub tren este o întâmplare. A fascinat-o trenul. N'a putut rezista în acel moment aceluși fel de tentație care seamănă cu tentația abisului. Dar întâmplarea asta trebuia să se întâmple. Moartea prin sinucidere este tot atât de „determinată”, cași orice moarte, cași moartea de cancer. Moartea cauzată de o

boală fizică e termenul fatal al unor procese fiziologice. Sinuciderea, al unor procese sufletesti”. Pag. 28. Comentariul este elocvent pentru demonstrarea determinării morale, în manifestările de iubire, așa cum o concepe criticul leșean. Oricine își amintește magistratul studiu pe care-l închină lui I. Al. Brătăsou-Voinesti, studiu care n'ar fi putut sta scris de o altă mână, decât a unuia cu o concepție atât de plăcut burgheză, adănc împregnat de o moralitate care repercutază în adănc evenimentele de dragoste, care n'au liberă manifestare. Și tocmai deaceia mai măgulitoare, mai lime și calde, în contemplarea retrospectivă. Așa dar după Ibrăileanu trebuie să se întâmple sinuciderea Ani. Este o predestinare. Concepția acestei predestinări morale se găsește și'n alte studii ale criticului. Fără să precizăm decamdată, ne face impresia că ea intră în criteriile de judecată ale lui Ibrăileanu, nu estetice, căci nu este un estetician, ci social, critic social intrucat critica ibrăilianistă este socială. Un principiu social este și moralitatea în căsnicie. Ibrăileanu a avut, ca foarte puțini alții, instinctul sigur în alegerea unora din principiile de menținere a ordinii sociale prin literatură. Astfel se explică și aversiunea exprimată pentru modernism, pe care-l considera ca o manifestare de libertinaj. Pentru a ilustra mai bine că notabile din capitolele citate sunt determinate de o anumită selectivitate sentimentală, vom mai lua un exemplu: Levin iubeste pe Kitty, care însă este nebumeste înamorată de Wronski Când a-cesta o părăsește, consimte să-l ia pe Levin. Iată cum comentează criticul această situație care cade în afara zonei lui de înțelegere: „Farmecul nu mai este întreg. Rămâne veșnic ceva amar în sufletul... cetitorului. (Al cetitorului, desigur, căci Levin era fericit. Iar nefericit că acea frumoasă Kitty n'a fost dintr'un început a lui Levin, cu care cetitorul se substitue, în cazul nostru Ibrăileanu, va fi tocmai el, care contribuie cu propria-i sentimentalitate la mișcările eroilor! Observați și punctele, foarte semnificative! N. A.) Dacă nu-i vine în minte lui Levin, — căci el, ca om pozitiv și lipsit de imaginație, n'are gelozia retrospectivă, — (pe care noi cetitor sentimental — nu pozitiv — o avem! n. a.) Apoi ne vine nouă în minte o considerație foarte legitimă: Dacă atunci ar fi vrut Wronski, Kitty s'ar fi aruncat cu fericle în brațele lui. El, Levin, n'a fost ales”. Pag. 34.

Legitimă? S'ar putea. Dar numai din punctul de vedere al sentimentalității lui, care dorea cu aviditate starea amoroasă pură. De aceia cetitorul, adică Ibrăileanu, poate avea gândul de mai sus, pentru că sentimentalitatea sa năzuște către starea cea dintâi a iubirii, către virginitatea nu numai fizică ci și morală (căci Kitty, dacă Wronski ar fi vrut-o, i s'ar fi dat! Este imposibil ca acest gând să nu fi trecut prin spiritul fetei, ceace o murdărește în spirit, moralmente, deși fizic este intact! Astfel a gândit cu siguranță și Ibrăileanu ca să poată comenta astfel amorul lui Levin cu Kitty, amor pe care-l respinge cu tristețe). Iată dar o reacțiune tipică a sentimentalității ibrăilene.

Cuprind aceste observații pe Ibrăileanu, așa cum ne-a rămas? Cuprind încă prea puțin. Articolele pe care le-am discutat sunt niște mici eseuri, care ne arată chipul visător și melancolic al unuia din spiritele noastre cele mai fertile. Și poate am urmărit să desăvârșim interesul pentru Ibrăileanu, ale cărui cărți sunt pline de sucuri fertile.

1) Note și impresii, Vlața Românească, 1920.

Catrene

JUCARII

Un urs de puf, păpuși de catifea,
Un arlechin — și cărți de versuri,
Cu bucuria ta, cu peana mea
Infiripăm din ele universul.

CARTEA

Lângă tine, fila ei
Pare flutere de-argint;
Literele — dacă vrei,
Guri tăcute care mint.

FOTOGRAFIA

Atâta mi-a rămas dintr'o iubire:
Sub lampă, chipul ei cu umbre dulci,
Șoptindu-mi: „Du-te să te culci
Și nu trăi mereu din amintire!”

REVEDEREA

Tăceri prelungi, nimic mai mult,
Trecutul gălăie în noi și pieri;
Amarul cântec i-l ascult,
Sunând în timp ca o durere.

DUREREA

Trecutul nostru, dragoste, m'apasă
Cu toată, rece, umbră-a sa;
Mă'nvinge amintirea ca o plasă:
Pedeapsa grea de-a nu putea uita.

ȘTEFAN BACIU

Cronica ideilor

Problema lucrului în sine

de MIRCEA MATEESCU

Am discutat sub diverse forme și în ocazii felurite problema „lucrului în sine” de care se leagă atât de strâns aceia a metafizicii și a oricărei teorii a cunoașterii.

Intr'atât este de centrală întrebarea cu privire la realitatea obiectului transcendentului — încât nu este greșită impresiunea că ea reprezintă pentru orice cercetător în filozofie chestiunea primordială, față de care trebuie să adopte o atitudine mai înainte să pornească pe calea rezultatelor mai puțin abstracte. Am ajuns la convingerea că dacă „lucrului în sine” nu este chiar cauza imperceptibilă a producerii fenomenelor în conștiință, — așa cum reiese din afirmațiunile lui Kant — ideea despre lucrul în sine astfel cum a fost disputată și agravată de comentatorii lui Kant — apare drept cauză sigură a oricărei ati-

tudini în filozofie. Nimeni nu mai poate pretinde că punctul de vedere pe care și-l însușește este independent de convingerea ce și-a făcut cu privire la existența și la modalitatea „lucrului în sine”.

Am cetit de curând capitolul lui Delbos cu privire la această problemă — în lucrarea amintită în cronica precedentă. Parcă ne-a redeschis o rană cicatrizată superficial rana pe care o are oricare cetitor al lui Kant: ce este cu lucrul în sine? Putem oricât să contestăm existența ori posibilitatea logică a acestui concept, putem spune că nu este concept dar este altceva, de pildă o exigență fundamentală, ori o realitate ascunsă — însă oricât vom tăgădui „existența” — lucrului în sine, niciodată spiritul nostru nu va putea să-și tăgăduiască realitatea, pentru că mereu, la

diverse etape ale gândirii, ne întâlnim sau suntem întâmpinați de această realitate.

Nu mai trebuie să alungăm ideea ca nefolositoare ori neconcludentă. După un timp de eroică rătăcire, după o vreme de încăpățănată rezistență pe poziția unui empirism neconcludent — nu mai putem alunga această „fantomă”: îi simțim realitatea, fără să mai simțim necesitatea de a o verifica în câmpul sensibilității ori al înțelegerii logice.

Delbos distinge, competent și didactic, între susținătorii și detractorii „lucrului în sine”. Îi amintește, le analizează opiniunea, le-o încadrează sub firma diverselor școlae de gândire, dând indicațiuni bibliografice prețioase... Dar am din ce în ce mai mult sentimentul că această problemă, intrucat este metafizică, trebuie trăită — nu discutată teoretic.

De o sută de ori și în o sută de ipoteze ne putem gândi la modalitatea logică în stare să concluzie problema lucrului în sine cu ideea că el este im-

Quasi una fantasia

Eugenio Montale

Se face ziua, o presimt după albul de argint vechiu al peretilor: o geană de lumină pune chenar ferestrelor închise. Se întorc evenimentul soarelui și vocile împărășiate, obicinuitele sgomote nu le aud.

Dece? Mă gândesc la o zi de vrajă și de curgere egală a orelor mă răscumpăr. Oh, se va revărsa puterea care mă umple, mag nebănuit, de atâta vreme. Mă voi arăta, voi prăvăli clădirile înalte, largile străzi pustii.

În față voi avea un ținut de zăpezi neatînse ușoare însă ca văzute pe un covor. Din cerul cețos va cobori o rază târzie. Înțesate de lumină ascunsă, păduri și dealuri imi vor mărturisii elogiu întoarcerilor comice. Vesel voi citi semnele negre ale crengilor pe alb asemeni unui alfabet esențial. Intreg trecutul imi va apare înaintea într'un punct. Nimeni nu-mi va turbura această siguratică bucurie. Va sbura și se va cobori pe uluci un cocoș de Martie.

Din italianește de DRAGOȘ VRANCEANU

Tăria vinului bătrân

Cu serile se-aprind făclii și'n gropi... Și trupuri ca neliștișite din plopi, Se sbat sub biciuirile de spasm A vrăjii calde ce nu are basm.

Tăria vinului bătrân o sorb Să'mbete sufletul cu ochiul or Iar naripatul gând ne'nțemținat, Își caută hrissoul prin păcat...

...Indemnul e mai vechiu de început: Plutea prin flacăra de'nalt și lut, Poate mai vechiu ca Vraclul în cer Domn... Cu care ne luptăram pentru somn Când moartea vieții-imense am trezit Cu darul șarpelui ce ne-a vrăjtit, Iar gândul din descântec a rămas Un sbor de flacăra peste prapas — Când demoni scot și morții de prin gropi — În rugă cu neliștișite de plopi Ce pe amănți îi bicuie cu spasm, Sub vraja unei taine fără basm.

SILVIU LAZAR

Simple note

Păgânism și creștinism

O carte despre care am scris într'o notă trecută, pune în discuție una din problemele cele mai importante cu referință la finerul din zilele noastre: aceia a pietrificării lui sufletesti. A scepticismului, mai mult, a neîncrederei în forțele dominante ale Dumnezeui care atrage în mod implicit un scepticism față de orice valoare spirituală. Pentru că este evident că pierderea definitivă a credinței echivalează — sufărământul ultimului asupra forțelor sufletesti.

În discuțiile gânditorilor, problema s'a pus sub forma posibilității unei reînnoarceri la păgânism. Că neopăgânismul ar fi constat în cazul anumitor forțe materiale, sau pur și simplu în negarea încăpățănată a oricărei puteri cerești, era o problemă de ordin cu totul secundar. Ceace interesă era poziția creștinismului în fața acestei rebarbarizări a omenirii; mai precis: capacitatea lui de a antena și coordona, în limitele „învățaturilor” sale, exploziile sufletesti ale tineretului european. (Subliniez: explozii, pentru a îngloba și forța acestor manifestări, și lipsa lor de continuitate, în aceleași timp).

În fața unui tineret european deci, care — la amurgul unei civilizații și într'o ultimă sforțare bărbătească — propovăduia (dacă nu putea să practice) eroismul, interesul era să se știe dacă ar fi putut creștinismul să canalizeze în sensul lui aceste forțe. Într'un fel, se discuta astfel problema permanentizării creștinismului ca revoluție sufletestească; această deși unii gânditori interzisesează această ambiție creștinismului prin afirmația că el „a încetat să mai existe ca revoluție sufletestească din clipa în care n'a mai dat martiri și sfinți”.

Momentul scotim totuși că era unic; în orice caz, era una din puținele împrejurări dela data „mortii” creștinismului ca revoluție mondială, prin faptul că venea după secolul XIX, după acest obositor secol XIX care

crezuse că poate face din Iisus un om, supus criticilor, discuțiilor, dar mai ales înțelegerii raționale, pentru a-l transporta astfel, în regiunea inatacabilului”. După un secol raționalist până într'atât, nu se putea să nu urmeze o mișcare în sens contrar, ca o relaxare a întregii omeniri. Dar mișcarea în sens contrar, n'avea decât o singură direcție: misticismul. Și direcția aceasta trebuia suprapusă „revoluției creștine”, care ea însăși — după ce trecuse prin „regiunea inatacabilului”, unde căpătase limite grele și reci dogmatice — simțea nevoia unei mișcări, a unui nou puls de viață.

A reușit? Indoelnic. Dar momentul încă n'a trecut complet. În orice caz, a încercat. A încercat mai ales acolo unde raționalismul nu arse tot. Dar a încercat fără, fără hotărâre și fără continuitate. Deaceia, chiar dacă a încercat, n'a reușit. Sau, rar, a încercat tot cu argumente raționaliste; dar acolo nu se mai putea pune problema reușitei, ci a ridicolului. De altfel, zonele europene în care tentativa s'a dus cu astfel de arme, au căpătat cred o „imunitate” definitivă pentru creștinism.

Ceace este însă esențial, este că micăeri el n'a pătruns până la a căuta să răscolească limitele creștinismului, fondul lui. Și în măsura în care creștinismul va rămâne un preț formal, cu un ritual „bine crescut”, care nu angrenează cu nimic acele „forțe telurice” ale sufletului contemporan, răscrucea: păgânism-creștinism, rămâne de actualitate.

P. S. Poate că neaușita acestor tentative se datorește faptului că la avântărdă lor a stat catolicismul. Și catolicismul, în sensul văzut de „nota” noastră, care este singurul sens valabil pentru judecarea reînvierii forțelor creștinismului, nu poate juca niciun rol. În orice caz, nu dela el poate veni vreodată „salvarea”.

COSTIN I. MURGESCU

probabil. Însă tot de atâtea ori nu vom obține rezultate, eșuând ori în scepticism, ori în idealism, ori în realismul cel mai empiric. După Kant, Jacobi, Al. Riehl, Reinhold, Schulze, Salomon Maïmon, — pentru că nu cităm decât pe cei mai puțin citați dintre continuatorii criticismului — au optat, diferit, pentru aspectul idealist ori pentru acela realist al problemei, adevărind, prin atitudine lor diferită, o constatare sigură: problema lucrului în sine, intrucat este fundamentală și primordială, își dovedește realitatea prin necesitatea exigențelor contrare. Acum, o precizare: realismul ca și idealismul postkantian — cele două curente opuse — le putem înțelege ca atare, adică antagonice și inconciliable — numai din punctul de vedere al înțelegerii logice. Indiferent dacă obiectul „realmente” existent în afară crează și determină impresiunea sensibilă despre lume (realism) ori dacă, dimpotrivă, conștiința noastră, uzând de acele disponibilități formale pe care Kant le-a numit categorii — crează lu-

mea, — toată această „neînțelegere” își pierde din greutate și din importanță — în afara înțelegerii logice a problemei — adică acolo unde s'ar putea să se afle realitatea. Reținem doar că „lucrului în sine” este cauza acestui antagonism disputat în plan logic — dar că acest antagonism nu mai există în plan metalogic (expresiunea este a lui Simon Frank, mi se pare) — pentru că realismul metafizic, spre deosebire de realismul logic ori empiric, — și spre deosebire de idealismul logic — presupune echivalarea ideilor de realitate și idealitate, mai bine zis: sublimarea acestora în cauza originară și reală a lucrurilor.

Tot mai mult ideea lucrului în sine se leagă de aceia de cauză. O rejudecare a cauzei, pe deasupra logice, ar valorifica în mod real problema lucrului în sine — și în mod sensibil, necesitatea metafizice.

Ceace vom încerca să facem, într'o aplicațiune practică a ideii lucrului în sine — care se va numi, probabil: „Cauza juridică”.

UN RIVAL NEVĂZUT

- Amintiri din alte vremi -

de NICOLAE AL LUPULUI

Doinescu

— Ba din contră, găsesc că pentru sănătatea publică e totul de făcut.

— Atunci te numesc Proto-Medic al Țării, și să te-apuci de treabă.

Doctorul și-a început slujba cutreerând Țara de la Brăila la Severin, ca să cunoască doctorii, care pe unde sânt, ce diplome și de unde le au, și care ar fi nevoile sanitare în orașele și județele lor.

După ce s'a dumirit de-a fir a păr, a prezentat lui Vodă un raport de cum trebuie întocmită paza sănătății în Țară. Aceasta, după ce l-a citit și a chibzuit bine asupra lui, a dat cuvenita poruncă de orânduire doftoricească.

După doi ani, doctorul a venit cu altă propunere: să se înființeze câte un spital în fiecare capitală de județ unde să se caute pe de geaba ori ce fel de bolnavi, fie ei bogăți, fie săraci.

— Dar de unde ai să iei pe doctorii, care vor trebui la atâtea spitale? a întrebat Vodă.

— Facem mai întâi unde avem doctori buni, Măria Ta, și pe măsură ce vom mai avea doctori tîrîți, vom face pe rând și unde se va simți nevoie mai mare.

— Foarte bine doctore, așa mai vîi de-acasă. Unde socotești să faci începutul?

— La Ploiești, fiindcă acolo am un coleg muncitor și învățat.

— Și câte paturi ai dori să aibe spitalul?

— Trezeci, Măria Ta.

— Bine. Aprob, însă cu o condiție: Dacă în trei luni de la înființare nu va avea 30 de bolnavi, revoc ordinul.

Doctorul, bucuros că planul său va fi pus în executare pentru binele poporului, de către un Domnitor bun, s'a dus la Ploiești să împărătească celor de acolo bucuria sa și să ia măsurile cuvenite, împreună cu ispravnicul, magistratul orașului și fruntașii negustorimeii de vază.

Un om al lui Dumnezeu, ca să contribuie la această faptă bună a Domnitorului, a dăruit niște case destul de frumoase și încăpătoare ca să adăpostească un spital, Ispravnicul și mai marele orașului au pus la mijloc banii pentru înzestrare și au trecut în bugete sumele de întreținerea bolnavilor cu hrană și doctorii, neuitând nimic din ce ar fi trebuit. După ce spitalul a fost complet înzestrat, aducându-se de la Viena tot ce nu se putea cumpăra în țară, doctorul a spus lui Vodă că spitalul din Ploiești e gata.

— Bravo doctore!.. Va să zică de azi în trei luni îl inaugurem? a întrebat Domnitorul, notând data într'un catastrofic depe masa de lucru...

Trece o lună, trec două și nici un răspuns dacă spitalul din Ploiești s'a umplut de bolnavi, așa cum se învoise să-i scrie colegii. Alarmat, se duce la Ploiești.

Cum intră în spital întreabă pe primul coleg (îl aștepta după cum telegrafiasse):

— Cum stați cu bolnavii?

— Nici gând să vie vreunul.

— Ce-i de făcut în cazul ăsta?

Un doctor dintre cei mai bătrâni a răspuns atunci:

— Eu cred că nu putem scăpa cu o braț curat, decât dac'am găsi vreo 20 de bărbați și vreo 10 femei, dintre locuitorii de prin mahalale, mai săraci și mai slabi, pe care să-i plătim cu câte un sfânt pe zi, mîncare și ce le-o mai trebui, ca să stea culcați în pat, îmbrăcați în țoale de spital și acoperiți cu păturile.

Doctorul spitalului să-i învețe ce să răspundă fiecărui și să le scrie pe tablă ca boală ar putea avea. C'o trece și asta, cum trec toate pe lume — a încheiat doctorul cu filosofie...

Firește, doctorul cel mare s'a făcut foc și nici nu vrea s'audă de așa ceva.

— Atunci găsește d-ta altceva — a răspuns bătrânul filosof — căci altfel ni se desființează spitalul și pierdem și casa dăruită.

Doctorul a plecat necăjit la București.

— Ei, avem ceva bolnavi la spital, doctore, că Dumineca asta ce vine merg să-l inaugurez? — a întrebat Vodă zămbind.

Doctorul a ocolit să spuie o minciună, îngăimând:

— Încă n'avam Măria Ta, că deabia am venit de acolo, dar colegii mă asigură că vor veni, pentru că până acum au fost mereu ocupați cu muncile câmpului, dar de acum cred c'or avea răgazul să-și caute și de sănătate.

— Bine doctore, dar ia aminte că Duminecă îl inaugurem.

Doctorul ce să facă? a plecat iar la Ploiești cu o zi înainte și a admis părerea colegului mai bătrîn, iar spitalul

s'a umplut cu bolnavi de ambe sexe, destul de slabi și de prăpădiți, plătiți anume cu câte un sfânt pe zi, ca să facă pe bolnavii.

În prezența lui Vodă s'a slujit sfeștania de inaugurare, s'a citit hrisovul de înființarea spitalului și întărirea dăniei făcute, iar Vodă a vorbit spunând celor adunați cu această ocazie ca și bolnavilor, că a înființat spitalul fiindcă vrea să ajute pe cei săraci să-și îngrijească sănătatea, ca să nu se mai dea pe mâna babelor și vrăjitorilor, după care a stat puțin de vorbă cu câțiva bolnavi și a plecat. Și cum spusese bătrânul doctor... A trecut și asta, iar ploșteni au și azi spitalul.

Acum, că v'am dat o idee de cum își căutau oamenii pe timpuri sănătatea, dați-mi voie să reiau de la capăt firul povestirii mele...

— Cum plasa mea se întindea într'un din județele de munte, chiar mîrginită de el, mi-a încăsunat, între altele, să mă ocup și cu ceva culegeri de folclor și cercetări etnografice. Trece o lună-două, bolnavi la mine la dispensar, câți iepuri la biserică. Aceasta nu îmi convenea deloc, căci șefii îmi cereau date statistice de câți bolnavi am consultat. Aceștia trebuiau să fie, bob numărat, scriși într'un registru. Ce te faci, de unde-i scrii, de unde să-i ei, dacă nu vin la tine? mi-am pus întrebarea: — Cu cine s'au căutat oamenii aceștia de pe la sate în decurs de veacuri, când nu se pomenea nici numele de doctor? Și tot eu mi-am răspuns că trebuie să fi fost printre ei oarecari oameni și oarecare femei, care să se fi priceput cât de cât a da un ajutor sau cel puțin o îngrijire bolnavilor.

Și aici de ce nu așa cunoaște mai de aproape pe acești confrăți în slujba zeului Esculap și a fiicei sale Hygia? Zis și făcut. M'am pornit pe cercetări. N'a fost însă deloc ușor. Sătenii nu spuneau pe bazele ori vracii cu care se îngrijise la boală.

Iscoind cu răbdare prin copii, am aflat în cele din urmă pe toate femeile doctoroaie ale satelor ca și pe toți vracii, și care de ce faimă se bucura și cum lucrau. Sătenii nu le-ar fi spus nici în ruptul capului.

Am spus odată unuia: — Am aflat că cutare bolnav în loc să vină la mine s'a dus la baba cutare și l-a trimis pe lumea aialtă. Țăranul mi-a răspuns: — S'a dus prea târziu, când nu i-a mai priit leacul. Și apoi ăla e leac bun, ori te scoală, ori te curăță de pe lume. La ce-i bună omului, numai așa, un fel de „țăroneală măromeală”? Iacă de aia fug oamenii de doftori.

Ce era să fac? M'am apucat să stau de tafias, așa prietemește, cu bazele și cu vracii satelor glumind, ba de una ba de alta, fără să mă arăt supărat că îmi fac concurență. Chela însă care mi-a deschis inimile tuturor a fost atunci când administrând un medicament într'un caz foarte grav, la care fusesem chemat, că doară o ști eu ceva mai bun, și eram sigur de vindecare, am spus și un descântec pe care îl știam, din niște culegeri ale mele.

— Vai de mine, maică!.. N'am crezut și nici n'am auzit să fie doctorii, care să descante ca noi bazele.

Ei, noi ăștia mai tineri, învățăm la școală de doftori și descăntece. Ni le spune un doctor mai învățat și mai mare, care știe toate drăcovenile de pe lumea asta mare. Trebuie să le prindem cu urechea, altfel nu au leac.

— Așa-i maică. Se vede treaba că d-ta ai cap ușor, care prinde în mîntele Jurata mea de fată, n'a putut să le prindă când descântam eu la lume, iar a vecinei le-a prins.

— Ce să faci mătușe, pe lumea asta fiecare-i om cu capul pe care-l are.

— Iacă o să-i ia pâinea de la gură. Nă-roadsă!

Odată năduful trecut și încrederea căpătată, începeam cu baba să vorbim despre ale meșteșugului, povestindu-i cum am învățat noi să punem „oblanicu cu iarba lui Tatin", cum oblojim buboalele cu „foaie de patlagină" și pe ce anume „bube rele" trebuie pusă „broasca spintecată de vie", ca și modul cum trebuie să plămădite buruene de leac.

Baba rămânea incremenită de câte știam eu, apoi începea să spună și câte mai știe ea, că aproape să ne luăm la întrecere, care știe mai mult. Aflam astfel, spre bucuria mea, toată practica medicinii empirice cu care poporul era obișnuit de veacuri.

Arătând babei, care leacuri știute de ea sunt bune, care sunt periculoase și care sunt prostesti ori nu plătesc nici cât o ceapă degerată, ea spunea:

— De, maică, noi am rămas cam proaste, că n'am avut de la cine învăța, că n'au toate cap să le prindă câte trebuie știute și vezi d-ta, au cam murit femeile care știau leacurile cele bune.

— Lasă că v'ă învăț eu, că poate m'o muta altundeva și cum o să rămâie lumea bolnavă și să n'aibe cine-o căuta cum trebuie?

— Da am auzit prin oameni, că doctorii ar fi dat în judecată pe unele femei care au căutat cu doftorii și plămă-

deli pe unii bolnavi, care au murit. E adevărat?

— E adevărat. Ția au fost oameni răi și lacomi de câștig. Eu nu-s de ăia. Pe mine mă plătește statu, care îmi dă și leacuri bune pe degeaba să le dau la cei care vin la mine. N'am nici un interes, adică vorba unui cântec, nu câștig nu păgubesc, dar doctor m'ai numesc.

— Adică avem și noi voie să ne dea câte ceva bolnavii dacă le dăm leacuri și îi îngrijim?

— Firește că da, fiindcă depui o muncă. Dar e oprit să înșeli dând un leac care ori nu e bun de nimic, ori e primejdios și omoară bolnavul și apoi nici bolnavul nu trebuie jupuit când leacul i-a fost de folos.

— Cică doară avem și noi suflet, domnule doctor, cum o să luăm noi de pe omul sărac când n'are, dar nici de la cel ce are. Noi doară ne ajutam între noi unii pe alții, că așa am pomenit să ne sărăm în ajutor unii altora la vreme de boală și nevoi.

După astfel de ciorovoeli cu bazele, am avut în ele cei mai buni agenți și informatori. Bolnavii au început să curgă în cărduri la dispensar, căci ele îmi făcuseră cea mai bună reclamă.

Se dusesse vestea de mine ca de popă tuns, așa că începuse a veni bolnavi de la departări de poște întregi. Cei mai bogăți începuse a-mi plăti pentru consultare.

Intr'una din comunele din plasa mea, vecină cu cea de reședință, întâlnisem încă de la venire, pe un fost coleg de gimnaziu. Era acum om bogat în comuna lui, însurat cu o fată din sat și avea slujbă de agent de percepție, nu de altceva, dar după spusa lui: „dacă nu curge tot pică“.

Oridecătoreii venea cu vărsarea la percepție, venea și pe la mine, unde mai totdeauna îl invitam la masă.

Am petrecut astfel de mai multe ori și totdeauna când venea îmi făcea plăcere. Aveam cu cine să dăpăm amintirile de pe timpul când eram la școală.

Odată, pe când îl aveam mosafir, îmi spune:

— Eu cred că voi doctorii nu știți toate boalele câte sunt pe lumea asta!

— Ba da. Doctorii au identificat și au descris în cărți aproape toate boalele și nu știu dacă în prezent să mai fie vreuna rămasă necunoscută.

— Păi vezi?

— Ce să văd?

— Că mai sunt boale necunoscute de medici.

— Cel puțin astfel de boale, după cât știu eu, nu s'a dovedit pe la noi, ci în alte continente.

— O fi, dar eu știu o boală, pe care nu cred, în ruptul capului, s'o știe doctorii de pe aici.

— Aș fi curios să mi-o arăți și mie. Prietenul, fără a răspunde, mă întreabă:

— Ce zici de dracii, pe care Iisus Christos, i-a scos din cei doi îndrăciți, trimetându-i în porcii, care s'au înecat cu ei în mare?

— E o pildă din Evanghelie, care-și are tîlcul ei, și despre care, dacă vrei, vom vorbi mai pe îndelete altădată, fiindcă s'apropie ceasul slujbei.

— Dar d-ta crezi în draci? — m'a întrebat.

— Nu.

— De ce?

— Fiindcă nu există în realitate.

— Eu cred. Dar o să vorbim — după cum spuseși, mai târziu. Apoi brusc:

— Te-am rugat de-atătea ori să dai și pe la mine p'acasă și tu te-ai abătut. Te-a stînjnit cumva dorința mea?

Mirat, că nu-i dedesem prilej să se plîngă de mine în vreun fel, m'am gândit că poate vrea să se achite la rîndul său de obligația ospitalității ce o găsea la mine de câte ori venea adus de serviciul său. I-am răspuns cu hotărîre:

— Sămbăta asta ce vine, sunt oaspetele tău amice, dacă alte treburi îți dau răgazul să fii acasă. Iacă, te rog să iei și asta pentru primarul din comuna ta, ca să știe și el că atunci vin să fac vaccinările copiilor. Ești mulțumit acum?

— Sunt. S'a făcut.

După ce mi-am sfârșit operațiile ce aveam de făcut în ziua aceea, la vremea prînzului m'am înființat la prietenul meu.

Recomandându-mi pe nevastă-sa, care robotea să pună tacămurile pe masă, a luat cheile pivniței și s'a dus să scoată băutura.

Neavînd ce face, urmăream cu ochii mișcările ce le făcea femeia, luându-i seama mai bine. Parc'o vîd și acum: Era potrivit de înaltă, plinuță la trup, oarzană la obraz, cu ochii negri, amig-

dați, pupilele negre și o privire de căprioară speriată. Avea mișcările chibzuite, unduioare și luată în totul tot era chiar foarte frumoasă. Îi sta bine în costumul de sărbătoare ce îmbrăcase cu această ocazie. Dar i-ar fi stat bine să fi fost îmbrăcată chiar într'un costum de pînză de sac.

Aveam impresia că ne serveste o doamnă de la oraș, travestită în hainele unei țărănce.

A servit masa, fără să mă fi privit măcar odată drept în față. Presimțeam că prezența mea o neliniștea.

Prietenul nu vruse să rămîie mai prejos cu masa decât mine. Nevastă-sa ne aducea una după alta farfuri încercate, cu păstrăv afumat bun la țuiculiță, apoi păstrăv rasol cu sos de muștar și fripturi rumenite de puși fripi ori rășuțică rumenită pe varză.

Așteptam, după cum e obiceiul, ca nevasta, după ce aduce ultimul fel de friptură, să se așeze și ea cu noi la masă — dar gazda mea întărzia să vină spre a sfârși prînzul cu toții.

Ajunsesem la sfârșit. Prietenul mă îndesea cu pahare de vin și urări de noroc. Eram gata să întreb pe femeie, de ce nu stă la masă cu noi, când observ o tremurare pripită a pleoapelor iar ochii rotindu-și aibul în orbite în mod neobișnuit. Fața căpătase o culoare puțin palidă și începuse a se clătina pe picioare.

Până să-i alerg în ajutor, și cazuse.

— Las'o doctore așa și uită-te la ea — a spus prietenul hotărît, aproape autoritar. Am ingenușchiat lângă femeie, observînd cu atenție fazele accesului, fără să intervin în vreun fel. Mușchii corpului erau într'un fel de tremurătură fibrilă, părănd animați de niște mișcări de frământare lăuntrică, ce se înțețeau din ce în ce.

O astfel de mișcare i-a desvelit coapsele și pîntecele. Corpul și brațele au început să fie animate de niște mișcări convulsive, inchipuind ca niște îmbrățisări voluptuoase, a unei ființe nevăzute, căreia părea că i se dă cu toată frecvența unei dragoste nemărginite.

Treptat apoi aceste frământări s'au potolit. Respirația din anevoioasă și găfăitoare a devenit normală. Totul s'a terminat printr'o puțină urinare și și-a revenit în fire.

Am ajutat-o să se scoale și ducînd-o în camera vecină, i-am recomandat să stea culcată în pat cam o jumătate de ceas cel puțin.

— Văzuși doctore ce patimă urită are?

— Văzu dragul meu!..

— Ai mai văzut, ori măcar ai mai auzit cumva despre vreo așa boală?

— Da.

— S'o spui la alții.

— Îți spun pe cuvîntul meu de cîns-te, că am văzut astfel de boale într'un spital; e drept însă că nu tocmai la fel cu asta, dar noi avem descrise în cărți, cazuri la fel cum se prezintă la nevastă-ta.

— Eu nu cred.

— Atunci e de prisos să mai vorbim — răspund oarecum supărat.

— Și știu doctorii ce fel de boală e asta?

— Da. E o boală a sistemului nervos cunoscută de peste o mie de ani.

— Eu tot nu cred.

— Treaba ta.

— Habar n'aveți!.. Numai eu știu de unde-i vine boala asta.

— Aș fi curios să știu și eu. Poate învîță ceva nou.

— Aici e la mijloc Dracul sau Demonul de care vorbește Sf. Evanghelie.

— Ești greșit.

— Eu cred că ai să fii de părerea mea când îți-o spune toată țărăsenia, pe care numai eu o știu.

— Spune bre omule ce știi?

— Mama ei — începe prietenul cu vocea scăzută — a fost o vrăjitoare cum nu s'a fost pomenit alta p' aici, pe sub poala muntelui. Venea lumea la ea din sate aflate la departări de poște, să le descante, să le dea'n bobi și să facă fel de fel de vrăji. Știa „să pună cuțitul” să culeagă buruenele de leac și de vrage noaptea pe lună, să ia laptele de la vaci, ba „să facă și să scoată chiar pe dracu”!

— Ia-aziu acuma na!

Să ne ocupăm puțin și de clasici

In genul lui Eschyle

O noapte de mythologie. Fulgere clasice grecești brăzdează întunecimea Olympului. Jos, în adâncuri infernale, marea se agită de furtună, s'ar zice că Ulyse își retrăsește Odyseea. Într'un templu cu coloane dorice, ionice și corinthise, amestecate într'o sublimă măreție, se văd în fundul scenei, confundându-se într'o înghețată umbră, Jupiter și Junona, pe înalte tronuri de aur. Alături, la picioarele lor, pe o pernă, filozoful Platon. În toată atmosfera, brăzdată din când în când de lumina albastră a fulgerelor și înfiorată de răbufnirea furtunii pe mare, plutește ceva decisiv. E o noapte de neuitat.

Junona (se ridică greu, ca apăsată de un blestem, din tronul-și zeesc și vine spre public). O, noapte infernală! O, voi cei ce ați inventat mythologia, o, voi cei ce înecați în noroiul nimicniciei voastre telurice ați coborât zeii până la voi dându-le toate păcatele omenești, vă blestem! Sufierea voastră otrăvită mi-a înghețat toți crinii sufletului meu de zeiță și femeie. (Intorcându-se spre Jupiter). O, tu soț netrebnic, iată nici fulgerele nu le mai poți stăpâni! O, blestemul a căzut peste căsnicia noastră! O, nenorocire mie că eu totuși n'am urmat nici exemplul frumoasei și infidelei Elena, deși pe Apollon cel mândru îl aveam oricând la dispoziția mea, nici exemplul poetesei Sapho, deși Grecia e plină de nimfe, nici nu m'am preschimbat în sirenă să ațin calea corăbierilor. O, Junonă, cea de-a pururea fidelă, fie ca exemplul tău să folosească tuturor femeilor din Grecia, o, blestem tuturor deapururi. (Își îngroapă fața în mâini și geme îndelung).

Jupiter (sumecându-și poala mantiei, își șterge adânc nasul și ochii. Pare consternat. Rostește ușor, îndepărtat, cu o voce melodosă, ca vocea însăși a zephyrlui. Furtuna tace pentruca publicul să-l poată auzi).

O, zei, zeilor toți, supuși mei, eu tată vă sunt... O, amară rușine mi-a fost dată să mă încerce, pe treptele bătrânețelor mele. O, toate apele mării nu vor putea s'o steargă! O, toate vânturile Argonautilor nu vor putea s'o molcomească! O, de-ar izbucni toți vulcanii, nu vor arde mai mistuitoare decât inima mea! Bizare auspicii au patronat dragostea mea înțărziată. Parcele mi-au tăiat inima și viața. Cronos m'a mâncat, vai, ca pe un copil abea născut. Decât al lui Neptun, — cel care stă în fundul mării și dă de mâncare peștilor — mi-e trupul mai putred, mai înăbușit de alge. Și niciodată simt că nu voi mai renaște, ca Venus din Milo, din spuma oceanului de tenebre ce m'a îngropat. (Se oprește, băjbăind cu mâinile parc'ar căuta undeva un sprijin. Il vede pe Platon).

O, tu Platon, filosof neîntrecut, iubit de atâtea generații de învățați, spune-mi tu ce să fac cu desnașdejdea asta mai neagră decât fluviul Lethei?

Platon (Tace).

Junona (care până atunci a stat nemiscată, își descoperă fața încet și îi aruncă lui Jupiter o privire ucigătoare. Cu o voce de tunet. Deodată cu ea reînțepe și furtuna, refrenându-i cuvintele).

Mult mai poți pălăvrăgi, Jupiter, tată al zeilor, rușina a Olympului! Totdeauna cei ce n'au avut dreptate au pălăvrăgit ca tine, sperând că vor ieși curați ca oglinda apelor sub lună. Sofistii tot așa făceau, în piețele Atenei, ca să mistifice Adevărul. O, dacă te-ai asculta cineva, ar crede că tatăl zeilor e cel mai cinstit soț, bărbat și zeu. Pe când vorba ta e plină de păcate ca barba lui Neptun de scoici.

Jupiter (o întrerupe).

Junona, fii înțeleaptă ca Minerva, odată măcar, în lunga noastră căsnicie. (Își frânge mâinile. Ochii îi ard). Ce vină a avut blânda, feciorelnica Io, fiica lui Inachus, cea albă, mai albă decât toate florile Olympului, mai castă decât toate zeițele, ca să merite răzbu-narea ta ucigătoare? (Tremurând). O, toate mugetele furtunii, nu pot acoperi în urechile mele, tristul ei muget, melancolic ca o coardă de vioară! O, sărmana Io, care n'ar fi rupt niciodată o floare, un fir de iarbă, e blestemată acum să se hrănească numai din ele. O, parcă o văd acum dormind liniștită într'un staul. Măine, toți vânzătorii de lapte din câmpiile dela poalele Olympului, o vor profana. O, sâni ei, caștii ei sâni, ca două prepelețe gemene, nu vor mai hrăni de acum decât — în loc de pruncii ei frumoși — niște viței cu boturile roze. (Extaziat). Parcă îi văd! Și iată, mie, tatăl zeilor, îmi vine să plâng. (Cu revoltă și amarăciune). O, tu Junona, cu gelozia ta, ai trimis-o și pe fiica biete Cora, în străfundurile pă-

mântului. Și câte și mai câte! O, tu ai complicat mythologia, de nu-i mai dă nimeni de rost!

Junona (sarcastic). Și tu, nesocotite Jupiter, crai bătrân și neghiob, ai luat pe rând înfățișarea tuturor animalelor. Una singură ar fi trebuit s'o iei și să rămâi într'una: (Pauză de efect). Acea de măgar.

Platon (a adormit pe pernă, adânc mahnit de această ceartă nesocotită).

Se limpezește de ziua. Furtuna s'a potolit. Fețele lui Jupiter și Junona apar în toată cruditatea dimineții, bătrâne, zbărcite. De afară se aude o zarvă de lume ce se agită. Deodată, un muget dureros. Jupiter are o grimasă de durere, își acoperă amândouă urechile cu mâinile. Junona se apropie de el, încercând să-i tragă mâinile de pe urechi.

Junona: Ascultă-ți, Jupiter, iubita, ce blând te chiamă, cu glasul duios cu care vițelușii își cheamă mamele, în limpezile dimineții dela poalele Olympului. (Se duce spre fereastră). Dar, iată, Phoebus a inundat câmpia! Carul lui de foc își scapără roțile pe crestele munților. E timpul să dormim câteva ore! (Îl ia de mână silindu-l să se scoale. Jupiter motâind de somn, o ascultă ca un copil; ies amândoi din scenă, Junona înainte trăgându-l pe Jupiter după ea. În locul lor, după niște lungi draperii de catifea, apare corul, bărbați și femei, se aranjează în cerc, bărbații de o parte, femeile de altă parte. Cântă:)

Corul: Sperăm ca publicul să nu fie atât de incult, ca să nu fi înțeles că, în fața lui, s'a jucat drama în care se spune că Jupiter îndrăgostindu-se de o castă nimfă, Junona a transformat-o pe aceasta în vacă. Această dramă este foarte tristă, fiindcă, de s'ar admite, chiar, că o femeie seamănă uneori cu acest animal, cert este că nu mai poate deveni niciodată femeie.

Corul feminin: O femeie este, o voi bărbați, o bijuterie rară. E mai pură decât soarele dimineții oglindit în sânul florilor! Numai voi, infidelei bărbați, nu i-ați prețuit niciodată gingășia!

Corul masculin: Suntem infideți, o, voi verighetelor, tocmai pentruca prea mult o prețuim. Femeea e ca vinul din Cypru, din ce îl bei, tot mai mult te îndeamnă.

Corul femeilor: Fidelitatea, vai, e cea mai frumoasă floare, mai frumoasă decât frunzele de acant de pe coloanele corythiene. Dar voi, sunteți în stare, vai, să luți pe rând chipul tuturor animalelor, numai ca s'o terfelăți.

Corul masculin: Iar voi, sunteți mai gâlcevitore decât patroana Junona! Și nici una nu v'ați da în apoi, dacă ați putea să vă transformați rivalele, în surori de ale bieteii Io.

Corul (împreună). O, vai nouă, ce ar fi dacă am avea toți puterile lui Jupiter și ale Junonei?! Lumea ar deveni o mare menajerie!

Această scenă ar mai continua multă vreme, dacă, deodată, cu un răbufnit de tunet, n'ar apare din culise însuși Eschyle cu un bici în mână, strigând:

Afară, afară netrebnicilor! Cum ați îndrăznit să vă bateți joc de un subiect pe care eu l-am tratat așa de frumos în „Operele mele complete“ traduse în limba franceză de Louis Humbert?! Cum ați îndrăznit să intrați în domeniul meu cu limbașul vostru vulgar! Nimic n'a rămas nepăgărit de voi, actori fără talent, voi cei ce ați învățat după ureche puțină mythologie și credeți că puteți scrie tragedia antică a bieteii Io! Afară cu voi, netrebnicilor!

Corul se retrage speriat. Scena rămâne goală. Eschyle privește îndurerat decoururile și publicul, apoi pleacă și el. Cortina se lasă scârțâind jalnic.

BELZEBUTH

Un rival nevăzut

(Urmare din pag. 5-a)

— Da au văzut-o oamenii noaptea pe lună desbrăcată și cu părul despletit culegând la burueni în livezile de sub pădure.

— Li s'o fi părut.

— Ce să li se pară?! Chiar taica a văzut-o eșind călare p'un sul de la răsboi, înaintea vitelor când scoborau la sfârșitul verii din munte, ca să le ia dulceața și smântâna laptelui și s'o dea numai vitelor ei.

— Vorbe.

— Nu sunt vorbe, doctore. Eu cunosc mulți p'aicea, care au câștigat procesele ce le aveau la Tribunal, numai cu ajutorul ei.

— Cum adică?

— Alergau la ea, o plăteau să le „facă cu dracul“ care să „homolocească“ capul judecătorilor spre a-și câștiga procesele.

— Și tu crezi toate astea?

— Cum să nu cred? Iacă, să-ți povestesc ce i s'a întâmplat lui Moș-Bărlă.

— Povestește.

— Moș-Bărlă avea un proces pentru niște pământ, cu niște rude, care stăpneau pe nedrept și dreptul lui și ca să câștige procesul au alergat la vrăjitoare, adică la mama nevastă-mi, ca să „le facă cu dracul“ pentru a „homoloci“ judecătorii.

Moș-Bărlă a bătut drumurile orașului vreo zece ani și judecătorii, „homolociți“ la cap de Necuratul, o țineau numai în amănări, că doară s'o lăsa unchiașul de proces și de cheltuielile de a îmbogăți, de pomana dracului pe „avucați“. Moșul însă s'a ținut țăpur, de proces, și nu s'a lăsat neam.

Când a fost însă în cele din urmă —

era iarnă — moșneagul și-a încălțat niște opinci noi și a băgat în sân și o sticleuță cu aiasmă de la Bobotează, după povața unui călugăr. A plecat la țârg cu toiașul în mână.

Pe drum s'a fost alăturat de el un om cu care a prins vorbă, cum se prinde între drumeții ce au același cale.

Moșul a băgat de seamă că tovarășul avea opincile rupte ferfenite.

— Măi creștine, de ce ai plecat la drum cu opincile necărpite, ori măcar să fi pus în găuri niscaiva ptoage, că uite, ți-au ieșit degetele afară? Nu simți cumva gerul?

Cum ei treceau în momentul acela pe lângă un lăcășteu înghețat tun, înconjurat de niște sălcii și pruni bătrâni și care se afla pe un drumeag mai drept care scurta cotitura șoselei, numai ce s'a pomenit cu tovarășul că se duce de-adreptul pe ghiață și făcând de sunțiori niște aripi ca cele de liliac, a pliuțait din ele ca cocoșii când prind a cânta avântându-se în văzduh și plesnind în schintei. Ghiața lovită de aripi, a sărit cum sare pământul când explodează o ghiulea, iar sloiurile s'au agățat prin crăcile prunilor și ale sălcilor. În ziua aceea Moș-Bărlă a câștigat procesul.

Când a arătat oamenilor cu care se încărduse la înapoierie ghețoaiele cât piatra de moară agățate prin pomi și sălcii, oamenii s'au început a închina, iar unul mai bătrân și mai știutor a spus:

— Dracul slujește pe omul căruia i-a fost dat de vrăjitoare ca să-l slujească atâtea timp, cât îl țin opincile, care i-au fost date când i s'a dat această poruncă.

Anton Holban

(Urmare din pag. 1-a)

devenea altceva decât un leș pământesc insufletit, de câte ori asculta. El știa să asculte! Privindu-l, în scaunul dela Operă, dela Ateneu, acasă la o tânără pianistă care ne invitase să ne cânte, sau în odăița unde Marcel Brelliska ne fermeca cu liederurile sale pline de brume olandeze, de rezonanțe din ghetto sau de luminoase seri din grădini mediterane, ori în camera lui care nu mai e și unde Anton punea la pafefon quartete de Beethoven sau părți din pasiunile lui Bach, acolo am înțeles ce se înțelege prin transfigurare, a unei figuri și a unui suflet!

Anton Holban a fost desigur un om ca noi toți, cu elanurile lui, cu prăbușirile lui, cu înălțimi morale, dar și cu lașitățile. Ceeace însă l-a deosebit de alții a fost curajul de a nu purta o mască. El era sincer. Atât de sincer, că părea contrafăcut într'o lume de histrioni și de simulări. El a avut curajul de a trăi ca om cu păcate și cu virtuți. Nu, Holban nu a fost un om laș! Căci dacă ar fi fost astfel, ar fi trădat și s'ar fi răzbutat. Dar el nu s'a mințit nici pe sine, după cum n'a mințit nici pe alții și dacă a făcut vreedată cuiva vreun rău, a fost numai pentruca s'a lăsat totdeauna în voia fatalității oarbe, recunoscând că nu are forța de a-i rezista. Înțeleg de ce îl iubea pe Racine și de ce Corneille îi era indiferent.

Sbătându-se în rețeaua unei sensibilități bolnăvicioase, carne vie sgândărită permanent cu unghia lucidității, sfredelit de boală și de melancolie, refuzându-se atitudinilor de voință, Anton Holban a trăit marile probleme ale vieții sub aspectul de detalii mărunte. Măreția vieții, a boalei și a morții, a iubirii și a geloziei, a surprins-o nu în faptele covârșitoare și definitive, ci în amănuntele semnificative care lui îi vorbeau mai mult decât orice gest grandilocvent.

Am stat ca doi străini

Din tot ce-a fost nimic nu poți să schimbi,
Zadarnic înapoi privirea-ți plimbi.
Am stat străini grăind în două limbi.

Mustind de pofte trupul ți-era graiu,
Lumină lăncedă de putregaiu.
Am căutat ce nu puteai să-mi dai.

Tu cunoșteai fierbinte voluptate,
Dar nu puteai cu-o noapte de păcate
Să stâmperi setea de eternitate.

Ci șarpele strivindu-l sub călcăiu,
Intoarsă 'n puritatea cea dintăiu,
In nefiresc cu mine să rămâi.

Prin dragoste am început să știu.
Prin tine trebuia deplin să fiu.
Acum pe altă cale, mai târziu.

Viața, ca și literatura lui Holban, fărâmițate în nuanțe și frumuseți miniaturale, se pot defini ca niște catastrofe cuprinse și declanșate în spațiul restrâns al unei clipe, unde sunt văzute și mărite cu lupa inteligenței analitice. Ceeace spectacolul teribil al corpului neînsuflețit al iubitei nu-l poate face să înțeleagă, adică grozăvia risipirii în neant și mai ales golul pe care îl va lăsa pentru totdeauna în urmă plecarea ei, îi descoperă deodată găsirea pantofului purtat de femeia îngropată deja. Extraordinar amănunt dintr'o nuvelă a scriitorului, sintetizând mai pregnant decât orice aceea ce a fost viața lui Anton Holban: o luptă cu mărnișurile existenței, în care îi apărea rânjind masca hidoasă a descompunerii în moarte.

Aș vrea să pot îmbrățișa umbra a-celuia care a fost Anton Holban și care știa să-și iubească ardent prietenii, — deși era egoist ca noi toți — așa cum știa să adore poezia, muzica — pentru care era în stare să-și piardă timpul făcând coadă la bilete zile întregi, cum i s'a întâmplat la Paris — ori femeia — asupra căreia totuși nu-și făcea nicio iluzie. Aș vrea să-l simt apărând lângă mine și punându-și amândouă mâinile pe umerii mei să-și apropie bărbia de capul meu, ca în fotografia pe care am făcut-o împreună după ce mi-a citit *Ambigen* și pe dosul căreia mi-a scris: „Lui Octav Șuluțiu, pentruca în *Ambigen* am descoperit un frate“ și să-mi spună: „Nu te supăra. Totul e atât de inutil! N'are nici o importanță. Și eu aș fi făcut așa în locul tău. N'am ce să-ți iert. Te-ai purtat ca orice om“.

Dar în amintire îmi răsună răsul lui nefiresc și strident, depărtându-se în nefirescul nefinței, răsul omului chinuit de dureri zilnice pe care nu le putea înlătura cu niciun medicament — odată îmi spunea: „Ce crezi că beau acum, Octav? Ai să răzi! Beau pelin, ceai de pelin. Incerc și asta, să vedem!“ — răs sughițat de om nefericit, răsul acela care-l va fi făcut pe un Remy de Gourmont să spună că: „Trebuie să fii prea fericit pentru a nu rade niciodată“, răs care răsună prea des în figura răvășită și nevrotică a prietenului meu Anton...

Aș vrea să întind o mână dincolo, peste mormânt, dar umbra lui o respinge și-l aude murmurând decepționat, ca în atâtea rânduri:

— Nu, dragă Octav, nu... Ești prea sănătos pentru a mă putea înțelege, ești prea sănătos pentru a mă putea iubi...

Și totuși, cine știe... nu se știe... nimeni nu știe... poate că totuși pe Anton Holban îl voi putea înțelege și iubi destul de bine, așa cum îi înțeleg ce a scris, azi, mâine, oricând...

Niciodată nu e prea târziu...
București, 3 Ianuarie 1940.

MIRCEA BĂRBULESCU

OCTAV ȘULUȚIU

NICOLAE AL LUPULUI

— Iată, dragul meu, de ce a câștigat moșul procesul. Acuma crezi?

— Hm!...

— Și acum să vin la soacră-mea. Se vede treaba că pentru a avea pe Dracul mereu în slujba ei, el nu s'a mulțumit cu sufletul ei pe lumea ailaltă și i-o fi cerut între altele și pe fiică-sa ca să păcătuiască cu ea, că după cum spune toată lumea: Necuratul nu-i învățat să facă nici toacă și nici temeuri de bise-rică.

— Și crezi tu astea?

— Cum să nu cred, că doară le văd cu ochii, cum deasemenea le văzuși și d-ta!...

— Da, dar ce are a face boala cu poveștile tale?

— Ce boală?.. Nici o boală... Vine Necuratul la ea fără să-l putem vedea, o giugiulește, o îmbrățișează și se are cu ea, ca omul cu muiera lui!... spune destul de amărit bietul nenorocit!...

— ?!...

— Imi vine să mă omor de ciudă văzând cum îmi necinstește femeia chiar sub ochii mei, — mai spune cu o nemărginită și adâncă ură și disperare în ochi...

— Dar tu, care crezi toate cele ce mi-ai spus, de ce te-ai însurat cu fata vrăjitoarei?

— Fiindcă nu mai era alta mai frumoasă, măcar să fi căutat un sfert de țară. O cunoașteam de când era un noduleț, numai p'atătica.

— Fata ținea la tine?

— Spunea că se omoară dacă n'oi lua-o de nevastă, că a deschis ochii numai pe mine și după altul nu s'ar duce măcar de ar muri.

— Și tu?

— Crăpa inima în mine, dacă n'o vedeam măcar într'o zi. Pe semne că mă-sa ne fermecase p'amândoi, căci taica — fie ertat — ținea în ruptul capului să nu o iau.

— Dragul meu, mi-ași dori și mie o astfel de fermecătură. Păcat că nu mai trăește soacră-ta, că ași plăti-o cât mi-ar cere, până și cămașa de pe mine.

A început a da cu tristețe din cap.

— Ei, și pe urmă?

— Când bătrâna i-a spus că ne dă două sute de poli zestre și tot pământul ei ne rămâne nouă, s'a lăsat și taica mai moale. Am făcut o nuntă de pomină. După un an bătrâna a murit iar la șase luni s'a dus și taica după ea.

După doi ani de căsnicie, nevasta a fost lovită de patima pe care o văzuși. Pe semne se împlinise sorocul pe când fusese juruții să fie a Necuratului.

Citeam pe fața îndurerată a acestui om, sbuciumul adânc al sufletului său. Trăise an de an, o tragedie sufletească grozavă. Nenorocitul era gelos de un rival nevăzut cu care-și împărțea nevasta, și în față căruia era desarmat și cu totul neputincios, invizibil, dar manifest în a-i disputa ce avea mai drag ca lumina ochilor din cap.

Eram îngrozit de oribilul dezastru ce putea să producă într'un suflet o credință falsă.

L-am luat cu binisorul, căutând să-l fac să înțeleagă, că soția sa era bolnavă de una din numeroasele forme ale isteriei, de care nu numai femeile dar și bărbații pot suferi și că noi medicii cunoaștem toate felurile de a se manifesta ale acestei boale și că o avem descrisă chiar în cărțile de medicină.

— Poți, doctore, să-mi arăți și mie o astfel de carte? — întrebă cu figura străluminată ca de o nădejde.

— Fărăste că am și cu una în bibliotecă. Când vii pe la mine, adu-mi aminte să ți-o arăt.

— Merg chiar acum, a spus brusc și ieșind afară a chemat o femeie din vecini să vină la nevastă-sa și s'a apucat să pună caii la trăsura. Până s'ajung la dispensar, credeam că se face trăsura țândări.

Acasă, am scoș cartea din raft și deschizând-o unde trebuia, am început să citesc, traducând de-a dreptul și pe înțeles, perfect simptomele boalei.

Părea că o mănâncă cu ochii și m'a silit să repet citirea în traducere de mai multe ori, ca să memoreze simptomele spuse de carte cu cele ce le vedea el în mod obișnuit.

Când a văzut și gravurile cu atitudine pasionale de femei isterice, a exclamat:

— O, doctore, acuma cred că doctorii știu de boala asta, pentruca o văd și eu descrisă în cărți, dar spune-mi, pentru Dumnezeu, dacă are vreun vindec.

— Are — i-am răspuns energic, privindu-l în ochi. Să ai încredere în doctori că ți-o vor face bine și să-ți ese din cap ideea că-ți împarți nevasta cu vreun rival...

— Ei și pe urmă? — întrebăm noi curioși de a ști ce a mai urmat.

— Pe urmă? A fost ce trebuia să fie. Femeia a fost îngrijită de un medic specialist și acuma e tot așa de sănătoasă precum sunt și eu și cu voi. Dar ceia ce am vrut să vă spu prin povestea asta, este că pot fi pe lume și suferințe grozave, și numai din cauza unor credințe false. Ea nu vă spune: Crede și nu cerceta, ci cercetează și apoi crede — a conchis doctorul zămbind blajin.

Teatrul Regina Maria

"AMORUL E FRANCEZ",
COMEDIE IN TREI ACTE
DE DEREK PATMORE SI
MARGARETH STERN

Divertismentul pe care directia teatrului Regina Maria, ni l-a daruit spre a preceda sarbatorile Pastelui a fost o feroaie ocazie pentru a ne pune fata in fata cu o distractiva comedie, scrisa cu mult antren, atragatoare, nu lipsita de unele pricepute si inteligent deslegate, conficte.

Inainte insa de a aprecia cum se cuvine piesa, ceace poate nici n'avem nevoie sa facem prea am-plu, ea impunandu-se tuturor fara nevoia incurajarilor ortice, suntem nevoiti sa relevam un punct slab al ei, provenind din regie, defect pe care dealtfel l-am mai intalnit in alte spectacole, dar niciodata atat de excesiv ca de aceasta data, tocmai probabil din cauza ampoloarei care i s'a dat.

Intre Anglia si Franta exista acea apropiere, naturala geografica, precum si culturala, ce a dat nesp de multe roade. Elim-barea Paris-Londra si Londra-Paris este un week-end agreabil de o parte si de alta intrabuinaut fara impedimente, cu-rent. Spectacolele insulare pot fi succese si pe continent, in Fran-ta, sau invers. Si, pentru a nu insista prea mult, intrabuinaut intr-o piesa, a celor doua lim-bagii, nu ar parea stranie, nici deplasa.

Dar la noi in tara situatia nu este aceea. Mai cu seama daca adaugam o proasta pronuntare a limbii franceze, care, pentru cei ce o cunosc este ocazie de hilaritate, iar pentru ceilalti, un robus.

Apoi, personajele piesei despre care scriem, sunt engleze. Se pre-supun de ce, ca atunci cand vor-besc romaneste, realitatea este ca discuta in limba engleza, si uneori, in franceze, conform textului. Dar nu s'ar putea ac-cepta ca scriitorii, - aceia sunt francezi fiindca piesa se petrece in Midi, - sa dea replicile doar in franceze. Si prin urmare cand acestia vorbesc romaneste, se presupune ca vorbesc franceze-ste.

Si daca, dupa cum se si intam-pla, la telefon, se discuta cu a-ceasa persoana, cand romaneste, cand franceze, suntem usor convinsi in a concede ca nu mai pricepem nimic.

E inutil sa impingem pana a-colo snobismul, incat sa nu ne induram sa traducem câteva fra-zuri. Scrieri, cu citate sau fraze straine sunt o posibilitate. Dar intr-o piesa de teatru acest a-mestec nu se contopeste. Pronun-tia ne aduce la realitate. Faptul ca insusi piesa e tradusa, ne pu-ne in fata unor situatii curioase, cand nu mai sum, in fond, pe ce limba se vorbeşte.

Am facut doar o fugara rele-vare a acestui defect, care, in timpul spectacolului ne-a distras foarte mult. Si e pacat pentru piesa in sine, despre care spun-eam ca este atat de simpatica.

Un subiect usor, si bine inter-pretat, o incurcune in sudul Franței, pentru câteva cipe sun-tem patrunsi, precum si persona-jiile piesei de mirajul medite-ranean, de soarele si noptile im-batatoare si repede ne intoar-cem la viața noastră, pre-cum și cei doi tineri eroi ai co-mediei, după ce, un scunt răgaz cu uitat ce-i uneste, dar au in-vațat ceva din senzualismul vie-

multe ori nu a deslegat diferen-ta dintre teatru și comedie mu-zicală, de această dată a conturat cu tinerete și mult elan, un ca-racter dinamic de fată copilăroa-să și entuziastă. Un rol care pro-babil îi convine, din fericire.

D. P. Nove nu a fost lipsit de corectitudine; o simpatică apari-ție, și pe atât de fugară, d-ra Gaby Antoniu. In schimb, ne pa-re rău să fim atât de categorici, d-na Nutzi Stănescu, o desavâr-șure în afara de rol. Și ce e trist, e că vizibil își dădea întreaga os-teneală.

Tânărul Vârtejanu a primit un rol destul de greu, pe care, cu o șarje uneori exagerată, l-a dus la bun sfârșit dovedindu-se un comediant priceput. Rămâne de văzut dacă în alte roluri va putea aduce aceeași măiestrie de joc.

Pentru a încheia, o laudă fru-moaselor decoruri ale lui V. Siegfried, cu părerea de rău că nu s'au schimbat la fiecare act spre a ne bucura mai mult și o recomandăm publicului. Un foar-te amuzant și plăcut spectacol.

VICTOR POPESCU

Glorie și cafea cu lapte

DOMNUL

Ion Aramescu-Fox, era un om extrem de inteligent. Deaceia, în timpul când se gădea, era capabil să urmărească simultan patru-rinci idei.

Dealtfel d-a sa nici nu începea să se gândescă până ce nu avea câteva idei la dispoziție.

Să se mai știe că d. I. A.-F. di-rigja o mică afacere de blănuri de ocazie și ștofe în rate.

Printre picături, excepționalul om reușea să se ocupe și de „A. A. C.”, birou de impresariat ar-tistic.

CAP. II.

Intr-o zi, impresarul din el, stă-tea cu picioarele pe masa-birou, făcând diverse aranjamente, combinări și permutări de idei. Acestea din urmă erau de o bo-găție și de o varietate fastuoasă. Într-o zi d. I. A.-F. era mulțumit interior. Le aranja, le distila, le mângâia. În sfârșit, la ora 12,47 alege una, care îi păru mai fer-i-cită. Care? Veți afla în

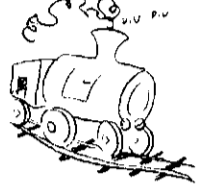
de GEORGE VOINESCU

Fără să mai aștepte răspunsul, d. I. A. F. tipărise afișe pentru două reprezentații extraordinare: „Marele actor sovietic Ivan Ara-mov, va juca „Romeo și Julietta și „Oedip Rege”.

Repertoriul e drept, nu se prea „lega”. Prima era însă marele succes Porojinian al lui I. Ara-mov, iar cu a doua, impresarul spera să facă rețeta frumoasă, dactorită, „complexului Oedipian” de care a auzit toată lumea.

CAP. V.

Intr-o zi, se opri în gară

un tren
Acest tren, care, pentru toată lumea ar fi putut trece ca un tren banal, pentru d. I. A. F. era un tren prețios.

Scumpii mei cititori, grație perspicacității lor obișnuite, au ghicit de ce.

D. I. A. F., a recunoscut îndată pe marele actor, după un fel a-nume în care își ținea unul din picioare - și își făcu vertiginos un drum larg prin mulțimea a-nonimă și vulgără.

— Zdrăstia! fi ură bun venit d. Ion Aramescu-Fox, pe rușește.

— Bune-Zăua, răspuse zâm-bind îndulțos d. Ivan Aramov în românește.

Conversația continuă, animată, în evrește.

CAP. VI.

Deoarece marele actor începea să-și încazeze gajul, de la venirea în București, simpaticul grup al celor doi oameni de teatru, se opri la „Caraiman”. Act, Ivan Aramov înfulecă un menu dintre cele mai bizare și mai imbelz-guate, cerând chiar acoto din ziua următoare o cafea cu lapte. Aceasta din urmă, îl impresio-nase teribil, fiind servită în pa-har și nefiind totuși cea!

Drumul următor îi duse la ten-tru, unde ansamblul repeta fe-bril și îi aștepta cu fiori!

Marele actor făcu o impresie covârșitoare de grandoanre și al-titudine artistică.

CAP. VII.

Repetițiile au fost puțin cam dificile. Marele actor, care nu știa pe românește decât „Bune zăua” își spunea rolul în limba rusă, Julietta și restul trupeii îi dau re-plica în românește.

Regia abila la care a contri-buit și d. I. A. F. a simplificat mult lucrurile. D-a sa săjuit pe marele actor să numereze re-pliticele partenerilor, în raport cu replicile sale.

Ivan Aramov a dat însă so-luția și mai simplă: nu începea să vorbească până ce nu tăcea partenerul din scenă.

„Generala” a fost grandioasă. Mai cu seamă cei care cunoșteau și limba rusă, erau zguduți de o mare emoție artistică.

Pentru Sarah Bernhardt n'a putut interpreta pe Corneille

de ADRIANA KISELEFF

La 75 de ani Sarah Bernhardt, mai putea spune: — „Je suis in-corrigeablement jeune”. La 75 de ani Sarah Bernhardt, era de-o e-nergie care surprindea, de-o vi-talitate care uimea, de-o sprin-tăritate care impresiona. Cine a avut norocul să-i fie contem-po-ran și și-a putut încanta sufletul și ochiul la jocul acestei univer-sale plăsmuirii, poate susține dacă nu chiar imbogăți cu amănunte, mărturiile de mai sus. Dar, nu există cronici, amintiri ale altor-ora despre ea, ca și însemnări ale ei despre alții, din care să nu desprindem că Sarah Bernhardt, putea să dicteze neobosită secre-tarei sale, romane de un roman-tism înduioșator, nuvele senti-mentale, în timp ce răspundea prompt și cu vioacitate celui cu care eventual se întreținea într-o discuție care o amuza. Cineva, care a trăit în praștia ei la Pa-ris mi-a mărturisit că în antrac-te, Sarah Bernhardt putea discuta cu 5-6 persoane deodată, având pentru fiecare subiecte diferite și dacă totuși se părasea pentru câteva oăpe, revea la tine con-tinuuând discuția dela punctul la care te-a lăsat. E într'adevăr u-luitoare această forță și agerime a minții la o vârstă când alții fac eforturi de memorie pentru lucruri de minimă importanță. Și totuși această excepțională ar-tistă a fost tot atât de excepțio-nal de modestă. În însemnările ei în „L'Art du Théâtre”, mărtu-rișează că avea trac și că din momentul în care nu mai juca o piesă, rolul dispărea complet din memoria ei. Dar, susține că cea mai extraordinară memorie pe care a întâlnit-o vreodată este aceea a lui Garibetta — marele tribun — care a putut recita la un dinez ocarcare, întreaga piesă a lui Ossian „Ruth et Booz”, in-cepând cu ultimul cuvânt al ul-timului vers. A recitat această piesă, am putea spune „de rac-courci”, așa cum obicnuim să cu-nunm în arta plastică, acest procedeu. După cum Constant Coquelin, putea dormi în scenă la adăpostul figuranților, până la intrarea din nou în replică, după care fiind trezit la vreme răs-

punea furtunos, fără gresală, fără să piardă nici cel mai mic amănunt din vedere.

Faptul că toată viața ei a fost refractară operei lui Corneille, după cum singură mărturișează că a promis de peste 20 de ori, directorilor de teatru, că-l va in-terpreta pe Corneille, și tot de peste 20 de ori și-a luat cuvântul înapoi, trădărea un suflet cu atât sensibilitate decât aceea închi-și în sufletul eroinelor lui Corneille. Sarah Bernhardt, a rămas de-a-lungul vieții ceea ce se poate numi pe drept cuvânt „o femeie”; o pasionată, o îndrăgostită de tot ce e natural și frumos, de tot ce nu e artificial și pretențios, de tot ce e omenesc! Cum ar fi putut interpreta Sarah Bern-hardt, eroinele lui Corneille, care perorează când vorbesc de dra-goste, care complica în loc să limpezască, pretențioase până la absurd, artificiale, lipsite de na-turalitate, care pun gloria mai pre-sus de dragoste, într'un cuvânt care nu sunt femei, cu un suflet ca al ei care ardea de pasiune și se topea la flacăra adevăra-tei vieți?!

„Nimic nu m'a obosit mai mult ca studiul caracterelor fe-melilor lui Corneille”, spune Sa-rah, și totuși această Sarah Bern-hardt, care adora pe Racine, care rostea versurile-i armonioase și pline de lirism, cu răsuflarea re-ținută până aproape de expiare, nu uită să susțină cu apărindere că acest Corneille e supra-human, e subtil, dar că — „il ne sait pas faire parler la femme”, că femeile lui nu sunt femei ci avo-cate că nu au decît creier și nu suflet, că nu se deosebesc de bă-rbați decât prin histerie, că într'un cuvânt nu sunt decât „des raisonnables hysteriques”! În-tr'adevăr, dacă încercăm să re-producem numai două din ver-surile lui Corneille, cuvintele Paulinei din „Polyeucte”, vom înțelege frământarea Sarah Bern-hardt, ori de câte ori își punea în gând să-l interpreteze pe Cor-neille, și renunțarea ei totodată. „Tu vois, ma Stratonice, en quel siècle nous sommes:

Voilà notre pouvoir sur les es-pirits des hommes!... Mă întreb dacă nu cumva am găsi și noi cu totul stupid ca o femeie să poată vorbi astfel!?

In timp ce eroinele lui Racine sunt femeile din toate secolele, sunt femeile de mâine și de tot-deauna. Pentru că e suficient să ne gândim la Fedra, la această dureroasă victimă a amorului, la cuvintele ei când îl zărește pe Hippolyte:

— „Vers mon coeur tout me sans se re-rire
J'oublie en le voyant, ce que je viens lui dire.

Cuvinte simple, lipsite de arti-ficialitate cuvinte pe care le-ar spune poate... orice femeie! Sarah Bernhardt nu-și putea apropia un rol pe care nu-l putea înțea prin simțurile sale! Arta ei era adevărată, era omenească, nimic fabricat, nimic adăugat, doaceea poate arta ei e atât de superioară, e atât de greu de atins! Sinceritatea interpretului joacă poate cel mai categoric rol în arta teat-rului. Mă întreb cum s'ar putea aplica teoriile lui Diderot, care susține că un artist nu trebuie să simtă nimic?..

Cartonul Mezalianta
Scenariștii americani s'au do-vedit întodeauna a fi cât se po-ate de inventivi.

Intr'un ceas și jumătate, dura-ția obișnuită a unui film, spec-tatorului întănește nenumărate „gag”-uri, cari-i fac să râdă, mai mult sau mai puțin, după calita-tea lor.

E normal ca într'un film bogat în „trouvaille”-uri, jocul actorilor să fie oarecum trecut cu vederea. Unii spectatori ies, însă, nedume-riți dela filme, cari, cu toată in-ventivitatea regisorului și a sce-naristului, nu i-au amuzat prea mult. Vina o poartă în aceste ca-zuri, actorii cari, cât de frumoși ar fi, nu sunt în stare să pară și spiritali. Cu totul altul este ca-zul actorilor superiori, cari n'au nevoie de prea multe glume în film, pentru a-l face pe gustul publicului.

Cartonul Steaua Nordului
Filmul acesta foarte „ameri-can” cu multă muzică bună — numele lui Irving Berlin e o ga-ranție — și cu mai puțin patina-j — ce-o fi căutând atunci Sonja Henie în distribuție? E o întrebare pe care o s'u vă puneți și dumneavoastră după ce o să vedeți filmul — ne aminteste po-veștea veche a lui Cyrano de Bergerac. Bine înțeles un Cyrano în ritm de jazz, cu negri, cu lan-sări de vedete cinematografice și aite americane. Bine înțeles, „happy-end”-ul nu lipsește. In orice caz, americanii sunt niște cetățeni foarte curioși. Ei își în-chipucă ca Ruddy Vallée, cu chi-pluț sau de măcelar, dar cu glas frumos, e mai cuceritor decât Tyrone Power. Și își mai închi-pucă ceva: că Sonja Henie e ta-lentată și draguță. Ori cât de con-șoșii am fi, nu putem admite așa ceva.

ARO: S'au cunoscut și s'au iubit
De mult timp n'am mai întâl-nit un subiect atât de „liniștit” ca acela al filmului dela Aro. După primele scene, spectatorul poate dormi liniștit. Totul se va petrece normal, „așa cum scrie la carte”.

Tinerii soți vor întâlni multe piedici, dar le vor învinge pe toa-te, fiindcă „asa este frumos” și, în fond lumea nu este chiar așa de rea cum pare.

Pe James Stewart, o veche simpatie noastră, am fi vrut să-l vedem într'un rol ceva mai ori-ginal. Ne mulțumim însă, și cu eforturile pe cari le face pentru a salva amicul său drept parteneră o activă destul de inteligentă și mai ales, foarte picanță, Carole Lombard.

Textul telegramii era redactat în francezește:
„Je vous paye chemin, viens jouer Bucarest, je vous offre grand artist stop contre dormir et manjer beaucoup”.

ASTFEL, acestui incomparabil ac-tor care este Garry Cooper i-au ajuns câteva scene „tari”, în fi-lmul „Mezalianta”, pentru ca să a-muze sala la maximum — lumea râdea atât de tare, încât la un moment dat, nu se mai auzeau replicile actorilor.

Un exemplu: într'o scenă Garry Cooper trebuie de vreo zece ori să desfacă șorțul unei durdăruși mătuși—căreia traduce-torul îi spune foarte românește: „Jața. E o gumă destul de efțină atât de cunoscută. Lumea însă râde atât de tare la prima desfacere, ca și la ultima. Meritul este nu-mai și numai al lui Garry Cooper.

În celelalte scene, el se mulțu-mește să-și „pimbe” plictisala sa atât de „pe placul publicului”. Merle Oberon, foarte inteligentă actriță, se acomodează perfect în comedie „ca și în dramă”.

Filmul, cu toată „vechimea” su-biectului, reușește să distreze pu-blicul.

Concluzia: unui regisor inven-tiv și de preferat un actor bun, ca Garry Cooper.

TRIANTON: Steaua Nordului
Filmul acesta foarte „ameri-can” cu multă muzică bună — numele lui Irving Berlin e o ga-ranție — și cu mai puțin patina-j — ce-o fi căutând atunci Sonja Henie în distribuție? E o întrebare pe care o s'u vă puneți și dumneavoastră după ce o să vedeți filmul — ne aminteste po-veștea veche a lui Cyrano de Bergerac. Bine înțeles un Cyrano în ritm de jazz, cu negri, cu lan-sări de vedete cinematografice și aite americane. Bine înțeles, „happy-end”-ul nu lipsește. In orice caz, americanii sunt niște cetățeni foarte curioși. Ei își în-chipucă ca Ruddy Vallée, cu chi-pluț sau de măcelar, dar cu glas frumos, e mai cuceritor decât Tyrone Power. Și își mai închi-pucă ceva: că Sonja Henie e ta-lentată și draguță. Ori cât de con-șoșii am fi, nu putem admite așa ceva.

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

CONCERTUL NINA AURELINA - GH. DRĂGHICI. Împlinit în cursul aceleiași serii, interpretări vocale cu elemente unui concert de violoncel, cu indemnare com-primat spre a prezenta în scară redusă un

D. GHEORGHE DRĂGHICI

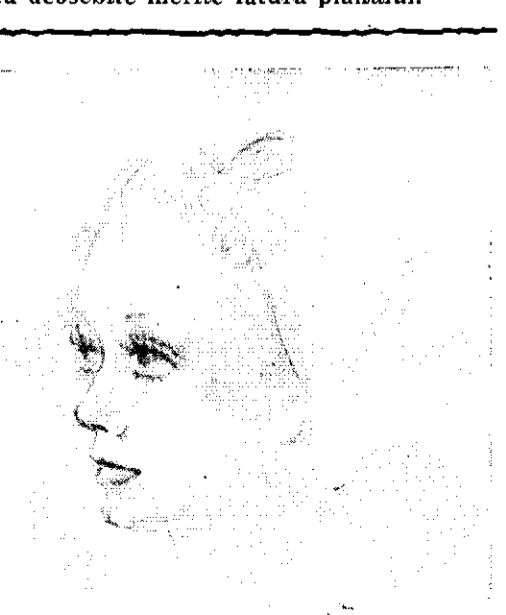
artistic serioș cultivate spre a-i servi de intermediu la analizarea și redarea con-tinutului poetic și sonor al liedului de felu-rită structură, școală și gen. Și de data a-cesta, d-na Nina Aurelina a stabilit în-țelegătoare contingente de ritm cu textele alese.

Fie în melodii de Scarlatti, Gluck, Du-rante, Schubert, fie trecând la epoci foarte apropiate (Grieg, Fauré, Debussy) sau la un ilustru contemporan (Rachmaninov) d-na Aurelina a evocat cu nuanțată emo-ție conținutul liric și caracteristicele me-lodiilor cântate, lăsându-ne numai regretul că dimtr'un singur punct de vedere, a-cela al rostirii verbului, al finisajului în declamația silabei, în scandare ei, care pretinde o claritate și un relief desăvâr-șit, d-sa nu insistă întodeauna destul. Când și acest punct va fi integrat câștigat, interpretările d-nei Nina Aurelina vor a-vea o nouă și nu neînsemnată calitate, ar-monizată cu celelalte bune afirmări ale artei d-sale.

D. Gheorghe Drăghici este nu numai unul din cei mai buni violoniști ai noștri, dar și unul din aceia, mai puțin la număr, care activează mai intens.

Numărul și calitatea concertelor pe care le-a dat și în care a înțeles să facă loc unui număr foarte puțin obișnuit de prime audiții sau de compoziții românești, colaborarea dată mai multor grupări mu-zicale („Analele române”, „Criterion”, pre-zentări diverse de muzică de cameră) au demonstrat posibilitățile deosebite ale hărăzitei muzicale ale artistului și un spir-it de inițiativă cu atât mai imbucurător cu cât venea mână în mână cu o frumoa-să înzestrare muzicală.

Concertul dat cu d-na Aurelina, a ac-centuat parcă mai fericit ca oricând insu-șirile artistice ale d-lui Drăghici.

Domnișoara TANTZI CĂPAȚĂNA obține un meritat mare succes în „Amorul e francez”.

TRIANTON: Steaua Nordului
Filmul acesta foarte „ameri-can” cu multă muzică bună — numele lui Irving Berlin e o ga-ranție — și cu mai puțin patina-j — ce-o fi căutând atunci Sonja Henie în distribuție? E o întrebare pe care o s'u vă puneți și dumneavoastră după ce o să vedeți filmul — ne aminteste po-veștea veche a lui Cyrano de Bergerac. Bine înțeles un Cyrano în ritm de jazz, cu negri, cu lan-sări de vedete cinematografice și aite americane. Bine înțeles, „happy-end”-ul nu lipsește. In orice caz, americanii sunt niște cetățeni foarte curioși. Ei își în-chipucă ca Ruddy Vallée, cu chi-pluț sau de măcelar, dar cu glas frumos, e mai cuceritor decât Tyrone Power. Și își mai închi-pucă ceva: că Sonja Henie e ta-lentată și draguță. Ori cât de con-șoșii am fi, nu putem admite așa ceva.

Literatură și teatru (I)

Prin literatură dramatică se în-țeleg toate acele texte cari au fost compuse, într'o anumită formă, cu intenția de a obiectiva prin cu-vânt, un conflict dramatic oarece-re. Dar nu tot ceea ce s'er cuprinde într'un inventar, să zicem complet, al acestei literaturi este apt pentru a deveni pe o scenă, teatru. Dece? Pentru a formula răspunsul cuve-nit acestui de ce?, să lășăm la o parte orice judecată de valorifica-re, edică bun sau rău, și să ne mulțu-mim a deosebi, ce este potrivit de ze nu e potrivit, adică ce e și ce nu e teatru. Limitând astfel un punct de vedere, distincția devine mai ușor perceptibilă și putem în-lățura primejdia ochiului. Atât în literatură cât și în teatru există personaje și acțiune. Deosebirea constă în faptul următor: în li-teratură personajele își desfășoară act una prin mijlocul celui care le prezintă, adică discursiv, pe când în teatru personajele se miș-că ele înșile în fața noastră, edi-că au un fel de a fi activ. Confu-zia dintre discursiv și activ a făcut mult rău teatrului, iar eozul dis-cursivității într'o epocă oarecare a dus chiar la criza teatrului, fenome-nul caracteristic culturii româ-nești actuale.

Deși trăim vremuri în cari pro-movarea valorilor colective este pe zi ce trece mai evidentă, cultura noastră poartă încă pecetea litera-ră a intimismului post-belic (și în această timp referindu-ne la stricta actualitate ante-belic). Velul con-fesionișt, deslășuit de înreer criză e războiului trecut încă nu mai bătute în manifestări, deși virtu-țea a fost lichidată de o generație acti-vă. Criza războiului, în urma că-ruia fiecare soldat desbrăcat uni-forma după teatru eni de anihilare în marile mase luptătoare a sim-țit nevoia să exprime și el ceva pe scoateală proprie, nu a dus la un a-dovărat individualism, cum a fost individualismul renerșierii oare e dat în țara individualismului pe Shakespeare. Individualismul ete-nic și exhibiționist de după răz-bol, când invalizii își expuneau la toate colțurile urmele lăse de răz-bol, nu implică o dinamică pro-

prie dezvoltării dramei, ci numai posibilități de a-litentanțare. Soldatul era obosit și simțea nevoia să devină liric, să împătănească și eltoara micile sau marile lui mize-rii morale. Se dădea în spectacol fără a face dramă, ci doar literatură. De aceea perioada cuprinsă în-tre fostul și actualul război a dat naștere unui teatru îmbăcsit de li-teratură.

La noi aceste fenomene de cul-tură europeană s'au manifestat sub forma „experiențalismului”, for-mă caracteristică divanștiemului, sau carei toate se pot vedea azi în decrepitudinea adeptilor ei de ieri. Ceeace vine în sprijinul afir-mărilor noastre este însăși faptul că ne lipsește cu totul creația dra-matică în manifestările scriitorilor fierici. Cu mici, și dealtfel neîn-semnate excepții, teatrul nostru actual, în care nu punem la sco-teală comediarile de trei parale-se sau adaptările mai mult sau ma-puțin deghizate, nu a ieșit din cu-ldul literaturii pe podiumul, auto-nom, al scenei.

Scriitorul fiind obsedat de man-ia de a face din el însuși un spec-tacol, a uitat că pentru spectacol a-bunde de nimic gazete, după cum nici folioletonul nu are ce căuta pe scenă. Pentru că elementele celei mai valoroase ale culturii noastre tinere s'au refugiat cu totul în li-teratură, teatrul a fost învoadat de către cele mai sinistre personali-tăți ale ignoranței și lipsei de ta-lent. Putem spune că astfel litera-tura ne-a omorât teatrul.

Îepilele literaturii sunt, este drept, cu mult mai mari. În li-teratură epare în primul plan EU pe când în teatru apar EI, ceea ce pentru un diletant este foarte su-părat.

Adevăratul creator nu vorbește numai despre el, ci și posibilități-ei lui său să se manifeste prin or-donarea materiei asupra căreia se eplică. E vremea să înfrângem a-celast diletanșism și după exemplul clasiciilor noștri să trecem la crea-ție. Și să nu uităm că teatrul pre-zintă în chipul cel mai concret o cultură.

Cea mai mare emoție era însă a Juliettei: d-ra Mira Romiro, care nici nu visase să joace vren-dată cu un actor atât de mare. Tracul o covârșise de trei zile

CAP. VIII
Primul spectacol se începuse într'o atmosferă de sărbătoare. Potoliile gemeau, iar de pe scenă, înainte de ridicarea cortinei, res-pirația publicului se auzea uindă ca a unei hidre cu mii de capete

Primul act s'a jucat cu o preci-ziune matematică și o finută arti-ștică elevată

Insă...

CAP. IX (dramatic)
Nu toate reușesc în viață, de cele mai multe ori, intervine

CAP. X (foarte trist)
D. Ion Aramescu-Fox a scăpat ușor, căci nu i-a cerut nimeni banii înapoi. A trebuit însă, spre marea lui durere, să renunțe la complexul lui Oedip și coada la casă...

Cel mai crunt lovit a fost însă marele actor Ivan Aramov, care, deși, nevinovat, a fost expedit cu primul tren. Scurtdând așa dar turneul cu patru zile, a pierdut patru dejunuri, patru cine și pa-tru cafele cu lapte !!!

Ce dezolare, ce dezolare!

1) „Aurora Artistică-Culturală”.
2) Undeva prin Rusia.

SCARĂ LA CER
După marele succes dobândit de Virgil Carianopol apreciatul poet al tinerei generații, cu volu-mul „Frunzișul toamnei mele”, numele lui a reapărut zilele a-cestee, în vitrine cu un nou volu-m de versuri, intitulat „Scară la cer”, scos în colecția „Univer-sul Literar”.

E de prezăcut un nou mare succes al prețiosului poet.

AGATHON
Căci în acest capitol, de exemplu... Se juca actul doi, tabloul cinci, scena doua. Totul mergea în plin. Mira Romiro nu mai tremura, iar marile actor nu începea niciodată replica până ce nu tă-cea partenera sa. Emoția stră-bătea sala ca un fir roșu, o lega, o strângula. Când — fatalitate — Romeo și Julietta începură. — fără motiv, — să nu se mai înțelgău — „Te duci...”, spunea, pierdut, Romeo pe Rușește

— „Ce vrei să-ți dau?” răs-pundea tandră Julietta

— „Când să trimiț eu mâine la tine?”

— „Dar pentru mine? Două”

— „Voi fi. Mai nu?”

— „Viu doică, aibi răbdare!”

— „O noapte, dulce noapte! Frumosa ești...”

— „Bagă de seamă să nu te-adau!”

— „Atunci nu voi preface că uit într'una, numai ca să mă stau”

— „Somn lini! Somn dulce”

Sala devenise un complex grup alegoric al indignării. Înșiși cortina a căzut, roșie de mânie

AGATHON
Căci în acest capitol, de exemplu... Se juca actul doi, tabloul cinci, scena doua. Totul mergea în plin. Mira Romiro nu mai tremura, iar marile actor nu începea niciodată replica până ce nu tă-cea partenera sa. Emoția stră-bătea sala ca un fir roșu, o lega, o strângula. Când — fatalitate — Romeo și Julietta începură. — fără motiv, — să nu se mai înțelgău — „Te duci...”, spunea, pierdut, Romeo pe Rușește

— „Ce vrei să-ți dau?” răs-pundea tandră Julietta

— „Când să trimiț eu mâine la tine?”

— „Dar pentru mine? Două”

— „Voi fi. Mai nu?”

— „Viu doică, aibi răbdare!”

— „O noapte, dulce noapte! Frumosa ești...”

— „Bagă de seamă să nu te-adau!”

— „Atunci nu voi preface că uit într'una, numai ca să mă stau”

— „Somn lini! Somn dulce”

Sala devenise un complex grup alegoric al indignării. Înșiși cortina a căzut, roșie de mânie

Literatură, artă, idei...

In curând va apare

S'A SFĂRȘIT PRIMĂVARA

nuvele de VICTOR POPESCU

Editura Cartea Românească

„CURTEA DE ARGES”

D. arh. Grigore Ionescu, autorul „Istoriei arhitecturii române” și al excelentului „BUCUREȘTI — ghid artistic și istoric”, a dat la știe o nouă lucrare de real folos. E vorba de „CURTEA DE ARGES” — o istorie a orașului prin monumentele lui — lucrare recent apărută în editura Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” și care aduce o prețioasă contribuție la cunoașterea vechei cetăți domnești.

Se pune astfel la îndemână oricui, un ghid complet al Curții de Argeș, lucrat cu sobrietate științifică.

55 ilustrații și 8 planuri în afară de text împodobesc această lucrare minunată întocmită a d-lui Arh. Gr. Ionescu.

MIHAIL DRUMES

valorosul nostru colaborator, a cărui reputație literară este unanim prețuită, în urma marilor biruințe literare „Invitația la Vals” și „Scrisoarea de dragoste”, a pus sub tipar o nouă lucrare „NĂLUCA”, dramă în trei acte, care va apărea, înaintea de Paști, în colecția „Universul Literar”.

Se pune astfel la îndemână oricui, un ghid complet al Curții de Argeș, lucrat cu sobrietate științifică.

D. Mihail Drumeș este cunoscut și ca autor dramatic. Piesa d-sale „O crimă pasională” s'a jucat cu deosebit succes pe scena teatrului Regina Maria din București și a teatrului Național din Cluj. O altă lucrare dramatică „Ioana d'Arc”, cronică istorică în 9 tablouri a apărut în Biblioteca Teatrului Românesc Contemporan. Deasemenea D. Drumeș este autorul a două comedii „Școala Nevestelor” și „Calul de curse” care au fost transmise de Radio-București.

În urma succesului obținut aceste piese au fost traduse iar prima a fost transmisă în italiană de Radio-Milano.

SCRISORI CATRE POETI

Este noul volum de poezii al d-lui I. D. Pietrari. Acest fecund poet, care este la al cincilea volum, cu fiecare volum apărut, aduce o nouă de expresie în poezie. În acest volum vom găsi frumoase acorduri lirice, redade printru vers bine stăpânit. Îi recomandăm tuturor iubitorilor de poezie.

IOAN DIMITRIE SUCIU

Nicieri n'am putut constata o mai puternică dragoste de echipă, o emulație care primează întotdeauna, dar nu d'struge ideea de tot, ca la Bănăeni.

Este, fără îndoială, nefirească această întârziată neadaptare la ritmul vremii. Cunosce o multime de astfel de inimoși. Sunt scriitori, poezi, pictori — în general oameni cu preocupări dincolo de cotidian. Precum în auzul și înima îndrăgostitului nu răsar decât numele și imaginea iubitei, așa și în discuțiile și lucrările lor, sămburele este Banatul.

Cei mai mulți dintre ei sunt tineri. „Tineretea e privilegiul speranțelor și al nebuniilor”. Dar rostirea, cântărirea actelor noastre, nu poate fi făcută de noi înșine. Veni-va odată timpul, când se va și da fotbalul sau altfel de preocupări trebuiau să fie cartea de vizită a tineretii. Unul dintre acești bănaeni, un tânăr care lucrează asiduă și nu fără rost, este Ioan Dimitrie Suci.

Am primit — cu destul de multă întârziere, — o carte apărută anul trecut la Timișoara: „Emilia Lungu-Puhallo — și alții, în anul curent, în București: „Comuna

Altoș” — din punct de vedere istoric, demografic și cultural. Dacă în prima lucrare tânărul Suci se mărginește a evoca interesanta figură a doamnei, care acum 60 de ani a scris primul roman cu adevărat, servindu-se de un ton reținut și o frază sobră, — în monografia „Comunei Altoș”, problemele de actualitate și reală importanță: denatalitatea, pierderea portului și a vechilor obiceiuri românești și situația culturală ridicată a acestui sat din Banat sunt foarte bine dezbătute, reușind să dea un foarte precis contur cititorului.

— Chiar dacă drumul început este foarte greu — cum ni se plângea odată I. D. Suci, chiar dacă imite și vor fi puse piedicile, nu trebuie să se oprească. Ar fi păcat de tineretea lui năvalnică și de harul cu care e miruit.

Așteptăm cu încredere studiul la care lucrează Ioan Dimitrie Suci — și despre care vom vorbi cu aceeași plăcere.

TRIBUNA TINERETULUI săptămânal de luptă și orientare românească. An. IV. No. 47. În acest număr colabora: Eugen Victor Popa, Pompei

Ilu. Preca, Petre Paulescu, Adrian Scântee, Lodomiss Andreescu, Cristofor Dancu, Octavian Ludu, Marin Gălsescu, Romeo Tașcău, Aristida Gabrielencu, Const. D. Cârjan și Em. Motea-Galați.

Desprindem articolele „Librul” al d-lui L. Andreescu și „Par. Histrionica” de Cristofor Dancu.

„ISTORIA LIMBEI ROMANE”, DE PROF. AL. ROSETTI

Primită de specialiști ca o lucrare de mare importanță pentru nivelul culturii românești și ca opera cea mai însemnată de astăzi, în ce privește evoluția limbii noastre, „ISTORIA LIMBEI ROMANE” de d. Al. Rosetti, profesor la Facultatea de Litere și Filosofie din București a deschis perspective inedite acestui studiu, aducând în același timp o concepție originală și o prezentare nouă a materialului.

Volumul I epuizându-se, zilele acestea s'a pus sub tipar ediția II-a. Operă de concepție și anvergură, de uriașă muncă și personală sistematizare și interpretare,

țare, așa cum nici unul dintre linguiștii noștri de seamă nu a mai încercat de la Ovid Densusianu, „ISTORIA LIMBEI ROMANE” a d-lui prof. Al. Rosetti alcătuiește o lectură esențială și de cel mai viu interes.

Faptul că ediția II-a apare la un interval atât de scurt, confirmă marile succese pe care această lucrare îl cunoaște în rândurile oamenilor de știință și cetitorilor în de obște dela noi. Prezentată în Biblioteca „Enciclopedică” a editurii Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” alături de „Istoria Românilor” a d-lui prof. Const. C. Giurescu, lucrarea d-lui prof. Al. Rosetti apare ca o completare a acestei opere pe cealaltă parte: al evoluției limbii noastre.

BIBLIOGRAFIE

Am primit la redacție următoarele cărți citate de consiliul arhiepiscopesc ortodox din Sibiu: S. Bulgakoff: „Ortodoxia”, Sibiu, 1938. Pag. VIII+245. Preț: broșat 120 lei. N. I. Popovici: „Începuturile necrtianismului”, Sibiu, 1938. Pag. 76. Preț: 40 lei. Preot I. V. Felea: „Convertirea creștină”, Sibiu, 1935. Pag. 104+8. Preț: 60 lei. Nicolae Berădeff: „Un nou ev mediu”, Sibiu, 1936. Pag. 165. Preț: 75 lei. Nicolae Popovici-Arad: „Opinii asupra proiectului de modificare a legii ș. statutului pentru organizarea bisericii ortodoxe române”, Sibiu, 1936. Pag. 69. Preț: broșat 35 lei. A. Huonder: „La picioarele Mântuitorului”, vol. I, prelucrare de prof. I. Moșoiu, Sibiu, 1937. Pag. 282. Preț: broșat 125 lei. Pr. Ilarion V. Felea: „Critica erzeii baptiste”, Sibiu, 1937. Pag. 96. Preț: 35 lei. Dr. D. Stăniloae: „Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama”, Sibiu, 1938. P. 250+CLX. Preț: 110 lei. Prof. Vasile Stoican: „In slujba Domnului Iisus”, Sibiu, 1938. Pag. 220+8. Preț: 80 lei. Sf. Ioan Gură-de-Aur: „Preddici despre pocărnă și Viața Sf. Vavila”, traduce de Ștefan Bezdohi, prof. univ. Pag. 160. Preț: 60 lei. Dr. Liviu Stan: „Mireni în biserică”. Studiu istoric-canonice. Pag. 816+1. Preț: lei 320. Diacon Dr. Grigorie T. Marcu: „Saul din Tars”, Sibiu, pag. 126. Preț: 50 lei. Pr. Prof. Sp. Căndea: „Hristos și mântuirea sufletească a orșezilor”. Studiu de teologie pastorală. Sibiu 1939. Pag. 302. Preț: 140 lei. Pr. Ilarion V. Felea: „Pocărnă”. Studiu de documentare teologică și psihologică. Pag. 444+VIII. Preț: 175 lei. Dr. Nicolae Neaga: „N'am venit să stric legea!”. Considerații generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament. Pag. 276+VIII. Preț: 120 lei. Pomenirea Mitropolitului Andrei. Album 1933, p. 28, lei 50 broșat. Dr. Sibiu Dragomir: „Istoria desrobirii religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII”. Vol. I, p. 224, lei 200. Idem, Vol. II, 1930, pag. 440. Lei 400 broșat. Dr. Dumitru Stăniloae: „Ortodoxie și Românișm”, Sibiu 1939, pag. 394. Lei 140. Dr. Ioan Miha: „Spicuirii din gândurile mele”. Sibiu 1937, pag. 500. Preț: lei 190. Legat în pânză lei 270. Dr. Gr. Cristescu: „Mai aproape de tine Doamne”, Sibiu, 1926, pag. 318. Lei 100. D. Cufjan: „Cântările bisericești”, ediția III, pag. 96, lei 125. D. Cufjan: „Cântări funebreale pentru cor de bărbăți”, p. 20, lei 30. Pr. Gr. Petrov: „Un păstor Model”, traducere din rusește de Episcopul Nicodim, Sibiu 1925, pag. 224. Lei 70. Lyman Abbott: Femeia virtuoasă”, traducere din englește de Tr. Scorobef, Sibiu 1920, pag. 56, lei 25.

M. Kogălniceanu într'o nouă perspectivă

(Urmare în pag. 3-a)

Realiza o unire spirituală a Românilor, prealabilă înlăturării dominației străine și mentalității politice de atunci, și că această luptă nu era posibil de dus pe față, ca un om realist, el nu face gestul eroic dar nefolositor al celui ce se sacrifică patetic. El își ascunde intențiile, se sfătuiește cu scriitorii români, de pretutindeni, animăți de sentimentele naționaliste care au caracterizat generația aceea, și scoate o revistă literară. Aici publică el Nou chip de a face curte și Fiziologia provincialului în Iași, care nu sunt opere beletristice, ci bucăți unde predomină intenția de a scoate în lumină anumite virtuți sau vicii sociale, în vederea unei corecții și a unei finale consolidări, potrivit specificului și destinului național.

Când Dacia Literară este suprimată și Kogălniceanu nu-și mai poate face din literatură un instrument de luptă politică, el caută să și-l facă din istorie. Și scoate în 1841, Arhiva Românească, în Introducția căreia scria, pentru cine știa să citească printre rânduri, că nu publica acea colecție decât pentru a constitui un mijloc de cunoaștere de sine a Românilor de reacțiune în contra primejdiei și de descifrare a destinului spre care națiunea noastră trebuia să se îndrepte: „Să ne înținem de limba, de Istoria noastră, cum se ține un om, în mejdie de a se îneca, de prăjina ce i se aruncă spre scăpare. Istoria Românească mai ales să ne fie cartea de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre. Intr'ânsa vom învăța ce am făcut, și ce avem să mai facem; intr'ânsa vom prevedea viitorul, intr'ânsa vom fi Români”. Și sfârșește cu convingerea că tendința Arhivei Românești „nu poate decât să fie bine primită de toți acei ce-i iubesc patria”. Caracterul acestei publicații era de fapt mai puțin ascuns decât părea: Să realizeze, prin cunoașterea trecutului, o solidaritate între generațiile românești, între cea a prezentului, cele ale trecutului și cele ale viitorului. Această solidarizare a generațiilor, prin evocarea unor momente din istoria patriei, motiv frecvent în literatura romantismului patriotic german, ducea prin o bună cunoaștere a trecutului, la înlăturarea sentimentului de naționalitate, la unul de răspundere față de viitor și la posibilitatea de a judeca prezentul.

Un parazit al artei: Internaționalismul

(Urmare din pag. 1-a)

Adevărul e însă, că înmulțindu-se punctele de frecvență între națiuni din pricina în special a ușurinței de comunicare, căreia civilizația ultimii jumătăți de secol i-a imprimat un vădit caracter de viteză, s'a născut acea nouă filozofie a umanitarismului, care a lansat printro propagandă bine înțreținută în special de presa ovrască, o noțiune caducă „internaționalismul”, care datorită caracterului său de duplicitate s'a instalat cu înveală pentru conștiința generală și mult prea superficială a culturilor noi, în locul noțiunii autentice a „universalității”. Astăzi, se pot cita artiști serioși dela noi și de aiurea, cari cred că internaționalismul este o treaptă superioară specificului național în raport cu universalitatea. Din această falsă înțelegere a noțiunilor, problema specificului național s'a ales la noi cu un caracter peiorativ, de care vrând nevrând te isbești atunci când ești obligat s'o discuți. Ca să evităm acest prost înțeles, dar și din credința că dăm mai precis poziția problemei în raport cu universalitatea, am întrebunțat noțiunea de: specificitate. Ca o urmare a acestui fel de a gândi, am refuzat și termenul de specificitate etnică, pe care-l socotim drept un pleonasm. Odată fixați asupra termenilor, vom spune deci că printre condițiile de viabilitate a operei de artă, esențiale sunt originalitatea și specificitatea.

Ideea de a face din istorie nu numai instrumentul de trezire a demnității naționale, prin mândria care îi-o inspiră faptele străbunilor, dar și unul de judecată a fenomenelor politice actuale, este ceva ce depășește influența lui Karamzin, cu care s'a pus în legătură Cuvânt pentru deschiderea cursului de Istorie Națională din 1843, și desinde tot din atmosfera germană în care se dezvoltase Kogălniceanu. În 1836, când el era la Berlin, unul din profesorii pe care i-a audiat și pe care-l aminteste printre cei ce au exercitat o înflăurire asupra sa, Leopold Ranke, deschidea cursul său cu o lecție despre Inrudirea și deosebirea dintre istorie și politică), ale cărora idei erau o înfărcare de limpezire a frământărilor adânci ce existau în Germania vremii aceleia.

Tot într'o lecție de deschidere, încearcă și Kogălniceanu să facă apropierea dintre istorie și politică, îndepărându-se totmai în aceste momente anume de modelul urmărit până atunci: Introduction à l'histoire de Russie, a lui Karamzin, „Istoria mai are și neprețuitul dar — spune Kogălniceanu, de a judeca cu nepărtinire faptele contemporanilor noștri...”. Scopul real al cursului de istorie din 1843 reiese limpede. El nu urmărea erudiția propriu zisă, crearea unei discipline care până atunci mai nu existase la noi, întemeiată pe mijloace moderne, cum o făcea oarecum el, după modelul istoricilor germani și francezi. El voia altceva și anume: trezirea conștiințelor naționale pentru a le uni împotriva străinilor asupritori și a elibera națiunea. Intr'un loc spune: „Trebuința istoriei patriei ni este neapărată chiar pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiilor străine”.

Crearea unui sentiment de unire — aceasta era suprema țintă a cursului lui Mihail Kogălniceanu. O țintă politică și națională; iar nu una științifică. Și el o afirmă atât de categoric că ne putem mira cum rânduile acestea au putut scăpa cenzurii:

„Înainte de a sfârși, dați-mi vote, Domnii mei, să chem luarea noastră aminte asupra cursului meu. Dacă Grecii au căzut odată „sub jugul lui Filip, și în urmă sub jugul Romanilor, este pen-trucă au voit să fie Plateani, Tebani, Ateniani, Spartiați și nu „Heleni”; tot așa și strămoșii noștri au vroit să fie Ardeleni, Munteni, Bănăteni, Moldoveni, și nu Români; rareori ei au vroit să „se privească între dânsii ca o singură și aceeași nație; în neun-trecute, a căror urme, încă până astăzi, sunt vii pe pământul „nostru...”. Sprințul cel mai temeinic ca să pot ajunge la felul „dorit, îl aștept dela indulgența D-voastră, și dela nădejdea mă-gulitoare, că prin prelecțiile mele voiți putea deștepta în Dvs.

1) M. Kogălniceanu, Scrisori, Buc., 1913, p. 177.
2) M. Kogălniceanu, Opere, ed. Clasiilor români comentați, p. 116-117.
3) Scrisori, p. 26.
4) Cât de hotărât era exemplul mișcării în favoarea unității din Germania o arată și faptul că el era învoacat și de alții. Ghica de pildă, în lecția sa de deschidere Despre importanța economiei politice, vorbește în favoarea punctului său de vedere, arătând precedente din Germania, unde „poate că generația noastră va vedea statutul Germaniei unite așa cum trebuie să fie un neam de oameni cari vorbesc aceeași limbă și au aceeași origină”. Aluzia la situația dela noi este transparentă.
5) Cf. I. Lupas, Leopold Ranke și Mihail Kogălniceanu, p. 13.
6) Sublinierea este a noastră.

G. C. NICOLESCU

ECONOMII

TURNEU

— Uite artiștii, la cafenea. Mergem diseară la teatru?
— Dece Năică? Tine 3 lei, intri înăuntru, bei un ceai, și-i vezi pe toți.

Un turneu, înseamnă o lună de caldă atmosferă prietenească.

Stafia: — Nu te temi de mine?
Actorul: — Fugli de aici, că te cunosc: ești antricotul de porc pe care l-am mâncat după spectacol.

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, STR. BRÉZOIANU 23 Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24464-938.